Культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці
Kulturně–politický časopis pro Ukrajince v České republice
№ 3/2016, рік XXIV | č. 3/2016, ročník XXIV
www.ukrajinci.cz

пороги

ТРИДЦЯТЬ РОКІВ САМОТНОСТІ....

Малюнок Марії Гусар із серії «Чорнобиль 1986. Хроніка життя». Суха голка. Тиражована техніка

Чорнобиль у книжках і свідомості...

Літературний номер стає поступово нашим регулярним виданням, котре традиційно раз або двічі на рік зосереджується суто на деяких книжкових новинках або творах, котрі ще не вийшли окремо. Номер, який тримаєте в руках, може бути корисним для тих, хто користується і чеською, й українською водночас чи вивчає їх, бо всі тексти у ньому представлені паралельно обома мовами.

Цього року відзначається 30-ліття з дня аварії на Чорнобильській АЕС, і ми хочемо звернути Вашу увагу на найвідоміший твір на цю тему – художньо-документальний роман білоруської письменниці й Нобелівської лауреатки 2015 року Світлани Алексієвич. Роман вийшов уперше українською мовою у 1998 році, а чеською – у 2001-му. Тоді ці книги виходили невеличким накладом у тисячу примірників. Як зазначила перекладачка Оксана Забужко, книга ця продавалася дуже повільно – протягом 15 років. «Українському читачеві тоді було «не до Чорнобиля»,... й майбутнє бачилося не «за Алексієвич», а радше таки «за Фукуямою»: мовляв, тепер, нарешті, все буде добре, бо все лихе залишилося в минулому...» Роман говорить голосами «маленьких людей» про катастрофу, які розкривають підлу, негуманну суть тоталітарної радянської системи. Саме тому твори Алексієвич є дуже небажаними у рідній Білорусі і стають такими й у Росії, адже творчість письменниці перешкоджає вже цілком неприхованій орієнтації державних машин цих країн на відновлення СРСР. Доки суспільство переоцінювало своє ставлення до «мирного атому», а історики почали відлік розпаду СРСР саме з чорнобильської аварії, Світлана Алексієвич не припиняла роботи над книгою, збирала нові свідоцтва та розширювала попередні. Представлені тут уривки українською – з нової книги, яка наразі чеською не вийшла, а перекладача Мілана Юнґманна, який працював над виданням у 2001 році, на жаль, вже немає серед живих, тому деякі частини ми переклали самотужки.

З темою Чорнобиля і Білорусі пов'язаний і роман чеського дипломата Міхала Жантовского. Виданий ще вісім років тому, він, на основі тенденцій на пострадянському просторі, передбачив, по суті, й Майдан, його жорсткий розстріл, і анексію Криму, і так звану «русскую вєсну» на Донбасі. Автор тоді не міг вживати своє справжнє ім'я, може б, роман у такому випадку мав би більший резонанс як в Чехії, так і Україні, і хоч якось би міг попередити суспільство задля уникнення зайвих жертв?.. Хто зна... У кожному випадку роман зараз перевидається і у Чехії, і Україні, де Жантовски знову заглядає в майбутнє...

Інші два українські тексти перекладені молодими випускницями україністик празького Карлового та оломоуцького Палацького університетів. Чеська версія книги Олеся Ульяненка про миколаївське суспільне «дно» вже побачила світ у перекладі Їржини Дворжакової. Як і сам автор та більшість його книг, уривок стане, напевно, найбільш дискусійним у цьому номері. Книга Олега Криштопи, яка вийшла під час Майдану і описує найрізноманітніші українські закутки, також різка. Вона ще тільки чекає на свого чеського читача, але вже перекладена Марією Іляшенко. Тут розміщуємо невеликий уривок із подорожей автора Кримом, але у самій книзі, яка у 2013 році перемогла у конкурсі художніх репортажів «Самовидець» видавництва «Темпора», – понад 350 сторінок вражень від подорожей і Галичиною, і Донбасом, і різними маловідомими закутками України. «Я не можу зі стовідсотковою впевненістю сказати – ми одне ціле. Ми всі різні, – пише Криштопа висновок. – Але різниця між нами менша, ніж наша відмінність від інших. Українська російська фонетично ближча до української ніж до російської російської... Утім, відмінність у нинішньому уніфікованому світі — це всього лише гріх непроговореного минулого...». І, немов би щось відчуваючи, він додає: «Далі буде...» Що настало «далі», ми всі знаємо...

Олег Криштопа походить із Івано-Франківська, був редактором телепроекту журналістських розслідувань «Закрита зона», працює на «5-тому каналі», написав сім книг, у тому числі про війну на Донбасі. А перекладачка й поетеса Марія Іляшенко – родом із Києва й проживає у Празі. Перекладала вірші й прозу Юрія Андруховича й роман братів Шаргородських. Збірка її поезії номінована на премію «Магнезія Літера». Працює у ревю «Лабіринт».

Із чеським виданням «Масштабу» Криштопи пов'язаний унікальний поки що для нас проект на зразок «Народ – собі» на будівництво празького Національного театру понад сто років тому. Погодилось книгу видати видавництво «Докоржан», однак за умови, якщо на її видання скинуться грішми самі читачі й прихильники такого видання. На сайті «Hithit» відкрита скриня, у яку необхідно протягом 45 днів зібрати 52 тисячі чеських крон. До кінця терміну залишається місяць, зібрано біля 8 тисяч крон. Тож, українці в Чехії, допоможімо українському мандрівникові дійти до чеського читача!

Весняного Вам настрою й приємного прочитання!

Олекса Лівінський

Пороги – культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці. Виходить 12 разів на рік. № 3/2016, рік XXIV: **спеціальний тематичний літературний випуск**. Ел. пошта: porohy@seznam.cz. Інтернет-адреса: www.ukrajinci.cz/ua/casopys-porohy/. Номер готували: Богдан Райчинець, Олексій Севрук, Їржина Дворжакова, Марія Іляшенко, Олекса Лівінський (на громадських засадах). Художнє оформлення та верстка: Тереза Меленова, Мартіна Донатова. За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція має право скорочувати матеріали і виправляти мову, не поділяти поглядів автора. Рукописи не повертаються. Часопис друкується із фінансовою допомогою Міністерства культури ЧР. Видає: г. о. Українська ініціатива в ЧР, DNM, Воцелова 3, 12000, Прага 2, ЧР, uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz. Тел.: +420221419821. Ід. номер: 60448296. Розрахунковий рахунок: 1925774379/0800. Реєстрація: МК ЧР/7044. **Porohy** – kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice. Vychází 12-krát ročně. Název je odvozen od ukrajinského «porih» – práh domu, říční práh. Č. 3/2016, ročník XXIV: **speciální tematické literární číslo**. E-mail: porohy@seznam.cz. Číslo připravili: Bohdan Rajčinec, Alex Sevruk, Jiřina Dvořáková, Marie Iljašenko, Oleksa Livinsky (dobrovolně). Grafika: Tereza Melenová, Martina Donátová, www.gd3.cz. Časopis vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR. Vydává: o.s. Ukrajinská Iniciativa v ČR, DNM, Vocelova 3, 12000, Praha 2, ČR. uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz. www.ukrajinci.cz. Tel.: +420221419821. IČO: 60448296, číslo účtu: 1925774379/0800, registrační číslo: MK ČR/7044.

UKRAJINA V MĚŘÍTKU 1:1

TEXT: Oleh KRYŠTOPA
PŘEKLAD: Marie ILJAŠENKO

Voda, oheň a dechovka

Krym byl odjakživa sporným územím. Nebo možná spíše spolným územím? Spíš územím nikoho. Nyní se otázka samostatnosti Krymu mezi Ukrajinci z vnitrozemí vůbec neprobírá, je takříkajíc jasné, že je Krym ukrajinský. Na samotném Krymu, zejména mezi mladými, se územní příslušnost také vůbec neřeší. A to nikoli z patriotických důvodů. Lidem je to prostě šumafuk. Proruské nálady jsou charakteristické jen pro Sevastopol a také mezi důchodci zamilovanými do Sovětského svazu dojemnou láskou. Tak jako by ta láska byla vzájemná, a potom její objekt z ničeho nic umřel. Ale zradit ho stejně nemohou.

Při pohledu na mapu vypadá Krym jako poloostrov, který nelze žádným způsobem oddělit od Ukrajiny. Jako by to byly její cecíky. Nebo její maličká rovnoběžníková kopie.

Avšak při cestě z Krymu do vnitrozemí se lze opět přesvědčit, že mapy lžou. A Krym je ve skutečnosti ostrov, nikoli poloostrov.

Silnice se neustále zanořuje pod vodu, zbytky hlíny se rozsypávají a tonou. A právě tady, uprostřed vody prochází ta skutečná hranice mezi Ukrajinou a Krymem… Nejsou tu ani celníci, ani strážníci. Jenom otevřená závora a nápis STOP. Ale to stačí. Je jedno, že z druhé strany stojí obyčejní ukrajinští dopravní policisté. Stejně je to hranice. Auta tu stojí ve frontě. A kolem je jen voda. V jednom místě je červená. Jakoby zbarvená krví, krví obětí všech válek, které se tu odehrály. To je Syvaš. Shnilé moře.

Krym nepřestává žít také jinými, paralelními životy. Jde o desítky tisíc jiných životů, které se vůbec neprotínají.

V roce 2004 jsme s T. přijeli na Krym jako turisté. Se stanem a baťohy na zádech. Dvě hodiny jsme seděli na simferopolském nádraží a čekali na východ slunce a bez přestání kouřili. Byla zima.

V šest ráno začínají fungovat námořní linky do Alušty a Jalty. Na zastávce trolejbusu už čekají stovky lidí. Většinou místní. K moři je to odsud šedesát kilometrů. Ale cesta vede přes průsmyk a autobus na překonání této vzdálenosti potřebuje tři hodiny. Místní nemají kam spěchat, a tak čekají. Turisté se nemůžou dočkat, kdy uvidí velkou vodu, a tak dávají přednost maršrutkám, které jsou dražší, ale za to rychlejší.

Až do průsmyku nejsou hory téměř vidět. Krajina se skrývá za hustou clonou zeleně podél cesty. Autem to hází sem a tam, takže leckdo z cestujících dostává mořskou nemoc už na souši. Jednou jsme jeli tou-

УКРАЇНА: МАСШТАБ 1:1

ТЕКСТ: Олег КРИШТОПА

Вода, вогонь і мідні труби

Крим у всі часи був спірною територією. Хоч може-таки спільною? Швидше нічиєю. Зараз для українців з континенту питання про територіальну належність Криму не обговорюється – мовляв, ясно, що Крим український. У самому Криму, особливо серед молоді, підданство теж не обговорюють. І не з патріотичних міркувань. Їм це просто байдуже. Проросійські настрої збереглися лише у Севастополі та серед пенсіонерів, закоханих у Совєтський Союз останньою, жахливою любов'ю. Так ніби ця любов все життя була взаємною, а потім її об'єкт враз помер. Але зрадити його вони все одно не можуть.

Якщо дивитися на мапу, то Крим виглядає півостровом, який ніяк не можна відділити від України. Так наче це її дійки. Або маленька ромбовидна копія.

Проте коли в'їжджати у Крим з континенту, стає зрозуміло, що мапи в черговий раз брешуть. І Крим – це насправді острів, а ніякий не півострів.

Дорога постійно поринає у воду, рештки землі розсипаються і тонуть. І саме тут, серед води, проходить справжній кордон між Україною і Кримом… Нема ні митників, ні прикордонників. Лише відкритий шлаґбаум і напис СТОП. Але цього достатньо. Дарма, що по той бік стоять звичайні українські автоінспектори. Це все одно кордон. Тут буває черга з автомобілів. А навколо лише вода. В одному місці вона червона. Ніби залита кров'ю – від усіх тих війн, які тисячоліттями тут тривали. Це Сиваш. Гниле море.

Крим продовжує паралельно жити й іншими життями. Десятками тисяч інших життів, які зовсім не перетинаються.

У 2004-му ми з Т. приїхали в Крим як туристи. З наметом і наплічниками. Дві години ми сиділи на Сімферопольському вокзалі в очікуванні світанку і безперестанку курили. Було холодно.

З 6-ї ранку починалося курсування різноманітного транспорту до моря – на Алушту і Ялту. На тролейбусній зупинці уже кучкувалися в очікуванні сотні людей. Переважно місцеві. До моря звідси 60 кілометрів. Але дорога веде через перевал і тролейбус долає цей шлях за 3 години. Місцевим нікуди поспішати і вони чекають. Туристам не йметься побачити велику воду і вони надають перевагу маршруткам. Дорожче, але швидше.

До перевалу гір майже не видно. Будь-який пейзаж ховається за густою зеленню обабіч дороги. Авто гойдається, наче на хвилях і у багатьох ще на суші починається морська хвороба. Якось ми їхали цим шляхом разом із Г., 10-річним небожем Т. Йому стало зле одразу, він позеленів, і ще перед перевалом попросив пакетик. Зранку нічого не їв, тож його судоми довго не давали катарсису. Попустило аж в Ялті, біля самого автовокзалу. Він став на коліна перед пальмою, яку бачив вперше, наче перед божеством. Чолобитно зігнувся і видавив з себе зелену рідку молитву.

У Ялті пробули недовго. Першим ділом вийшли до моря, на центральний пляж, поруч із портом. Одразу зайшли у воду. Морська вода, на відміну від річкової, викликає легке захоплення і навіть острах. Гойдаючись на хвилях, відчуваєш себе дуже малим, якоюсь комашкою на велетенському тілі світу. З іншого боку – поволі починаєш ставати частиною цієї стихії, зливатися з нею. Втрачати себе і отримувати від цього задоволення. Було ще дуже рано і, поблукавши порожньою Набережною, ми пішли в музей Лесі Українки. Вузькі зелені вулички тяглися вгору. Будівлі зливалися в одну. Усі були з різних матеріалів, навіть частини одного й того ж дому. Трохи каменю, цегла, шлакоблоки. Багато балконів. Похилені, перекошені

to cestou s H., desetiletým synovcem T. Udělalo se mu špatně hned a ještě před průsmykem si řekl o pytlík. Ráno nic nejedl, takže jeho křeče dlouho nevedly ke katarzi. Přišlo to až v Jaltě skoro u nádraží. Klekl si před palmu, kterou dosud nikdy v životě nespatřil jako před nějakého boha. Hluboce se sklonil a vypustil ven řídkou zelenou modlitbu.

V Jaltě jsme byli jen chvíli. Ze všeho nejdřív jsme se vydali k moři, na hlavní pláž poblíž přístavu. Hned jsme vlezli do vody. Mořská voda v porovnání s říční vyvolává lehkou euforii, dokonce strach. Když se houpete na vlnách, připadáte si úplně malincí, jako nějaká malinká muška na obrovském těle světa. Na druhou stranu se pomalu sami stáváte součástí živlu, splýváte s ním. Ztrácíte sebe sama a máte z toho potěšení. Bylo ještě velmi brzy a poté, co jsme chvíli okouněli na nábřeží, jsme se vydali do muzea Lesji Ukrajinky. Uzoučké zelené uličky se klikatily vzhůru. Domky splývaly do jedné řady. Každý byl postavený z něčeho jiného, což platilo dokonce i o jednotlivých částech téhož domu. Trocha kamenů, trocha cihel, nějaký beton. Hodně balkonů. Zkosená křivá okénka. Prádelní šňůry na dvorcích, na ulicích, na zdech. A také bezpočet koček. V žádném jiném městě jsem neviděl tolik koček. Byly na stromech, na střechách, na parapetech, ulicích, plotech, pod nohama. Všude. Zrzavé, černé, žluté, dokonce zelené, siamské, chlupaté, olezlé, na čtyřech, na třech, na dvou nohách, ba dokonce beznohé.

V muzeu Lesji Ukrajinky byla kdovíproč výstava obrazů modernisty Nikolaje Rericha. Byla tam už několik měsíců, možná dokonce let. Ani slovo o Lesje Ukrajince, všechno jen o Rerichovi. O každém jeho obraze, o cestě na východ, o knížkách, o manželce. Průvodce byl velmi dotěrný a uzvaněný. Neustále se k nám nakláněl a něco mlel. A ptal se, jak se nám to líbí.

Později mi někdo řekl, že Rerich byl agentem sovětské rozvědky. A že jím zůstal dodnes, i po smrti.

V botanické zahradě jsme hledali obří sekvoj. Proč zrovna obří sekvoj? Protože T. řekla, že to je největší strom na světě. Dlouho jsme bloudili alejemi, neustále naráželi na jiné turisty, kteří hledali něco jiného, viděli barevné rybky v bazéncích, ale sekvoj jsme stále nemohli najít. Konečně, když už jsme ztratili veškerou naději, jsme ji spatřili. Nejdřív jsme tomu ani nechtěli věřit. Byl to obrovský strom, s masivním načervenalým kmenem, ale o tom, že by byl největší na světě, jsme měli vážné pochybnosti. Nakonec T. řekla, že tahle sekvoj je ještě velmi mladá a že pořádně vyroste tak za sto nebo dvě stě let.

V létě je na Krymu tolik turistů, že se zdá, že místní obyvatelé, domorodci, neexistují. Že jsou tu jen turisté a místní jsou jenom taková obsluha, dodatek k obrovskému turistickému průmyslu. Krymští domorodci nám zkřížili cestu jen párkrát. Víc jsem jich viděl na videu. Viděl jsem ruské skinheady, kteří po večerech pořádají hony na krymské Tatary. Viděl jsem baťušku ruské pravoslavné církve, který si v kostele zřídil posilovnu. Viděl jsem ruské kozáky, kteří neustále nosí uniformu, a dokonce i zbraň. Viděl jsem krev na asfaltu po noční rvačce mezi Rusy a Tatary. A na druhou stranu jsem také viděl, jak Tataři zabírají půdu. Jak přicházejí s palicemi na cizí parcely a ničí všechno kolem. Jak mlátí kameramana, který to natáčí. A rozbitou kameru jsem viděl také.

Když slunce pomalu zapadá, odstín nebe se mění a vy pořád nemáte místo na přespání, začínáte mimoděk spěchat. Měli jsme sice stan, ale neměli jsme, kde bychom ho postavili. Bloumali jsme po plážích, naráželi na mříže a ploty, vraceli se zpět, lezli do kopce, ale žádné vhodné místo jsme nedokázali najít. Nakonec jsme nastoupili na výletní parník, který pomalu plul podél pobřeží. Vystoupali jsme na horní palubu a dívali se na břeh, hledali místo. Občas jsme viděli osamělé stany, ale v takových místech, že bylo dokonce těžké si byť jen představit, jak se tam lze dostat jinak než z vody.

Skončili jsme v Gurzufu. Na pláži jsme potkali muže, který vlastnil menší výletní loď. Dlouho přemýšlel a nakonec řekl, že nás odveze na Medvědí horu, že tam zná jedno krásné místo. Ale jinak než z moře se tam prý dostat nedá. A dodal, že nechce moc, stačí mu sto dolarů. Padesát hned a zbytek za dva dny, až si pro nás přijede. Zeptal jsem se, jak

Олег Криштопа

вікна. Шнурівки для сушіння білизни – на подвір'ях, на вулиці, на стінах. Ще безліч котів. У жодному іншому місті я не бачив стільки котів. На деревах, на дахах, підвіконнях, вулицях, парканах, під ногами. Скрізь. Руді, чорні, жовті, навіть зелені, сіамські, пухнасті, облізлі, на чотирьох, трьох, двох лапах або взагалі безногі.

У музеї Лесі Українки чомусь була виставка Реріха. Вона тривала там уже кілька місяців, а може й років. Жодного слова про Лесю Українку, все – про Реріха. Про кожну його картину, про експедиції на Схід, про книжки, про дружину. Гід був дуже нав'язливим і улесливим. Постійно підходив і щось торохкотів. І питав, як нам.

Пізніше хтось казав мені, що Реріх був агентом совєтських спецслужб. І що залишається ним навіть сьогодні, після смерті.

У ботанічному саду ми шукали мамонтову секвою. Чому саме мамонтову секвою? Бо Т. казала, що це найбільше дерево на землі. Ми довго блукали ґрунтовими алеями, постійно зіштовхувалися з іншими туристами, які шукали щось інше, бачили кольорових рибок у басейні, але секвою ніяк не могли знайти.

Нарешті, коли уже втратили всі надії, побачили її. Спершу навіть не повірили. Велике дерево, з масивним червонуватим стовбуром, але щоб найбільше – сумнівно. Врешті Т. вирішила, що секвоя ця ще дуже молода, і виросте років за 100–200.

Улітку в Криму так багато туристів, що здається, ніби корінного, місцевого населення взагалі не існує. Що є лише туристи, а місцеві – не більше, ніж обслуговуючий персонал, додаток до велетенської туристичної індустрії. Лише кілька разів наші шляхи з кримськими аборигенами перетиналися. Більше я бачив лише з відео. Бачив заїжджих з Росії скінгедів, які вечорами полюють на кримських татар. Бачив батюшку – руское православіє, який облаштував у церкві спортзал. Бачив російських казаків, які постійно ходять у формі і навіть мають зброю. Бачив кров на асфальті після нічної різанини між росіянами і татарами. А з іншого боку, бачив, як татари захоплюють землі. Як вони приходять з палицями на чужі будівельні майданчики і починають все ламати. І як б'ють оператора, який це знімає. І розбиту камеру теж бачив.

Коли сонце починає поволі сідати, змінюється забарвлення, а в тебе немає місця для ночівлі, мимоволі починаєш поспішати. У нас був намет, але розкласти його було просто ніде. Ми тинялися пляжами, натикалися на ґрати і паркани, повертали назад, підіймалися вгору, але нічого не могли знайти. Урешті сіли на катер і почали поволі плисти вздовж узбережжя. Підійнялися на верхню палубу і просто дивилися на берег, вишукуючи місце. Інколи бачили поодинокі намети, але в таких місцях, що навіть важко собі уявити, як туди дістатися інакше, ніж з води.

Зупинилися у Гурзуфі. На пляжі зустріли чоловіка з катером. Він довго думав. Потім сказав, що довезе нас до Ведмідь-гори, і що там гарне місце. Інакше ніж з моря туди не потрапиш, – додав він. Сказав, що візьме недорого. 100 доларів. 50 одразу, а решту через два дні, коли приїде нас забирати. У мене не було 100 доларів. Однак я запитав, як я можу бути певним, що він про нас не забуде. Чоловік усміхнувся і сказав, що не можу. Але в цьому ж і весь інтерес.

Інші власники човнів пропонували те саме. Суми називали різні. Але ніхто не обіцяв повернення. Врешті, ми втомилися від цих розмов, і пішли вздовж берега.

Метрів за 300 гори врізалися в море, і ми почали підійматися стеж-

si můžu být jist, že si pro nás opravdu přijede, že na nás nezapomene? Muž se usmál a řekl, že nemůžu. Ale že právě o tom to je.
Jiní vlastníci lodí navrhovali to samé. Říkali si o jiné částky. Nakonec jsme se, unavení tím handlováním, vydali dál podél pobřeží.

Asi za tři sta metrů hory narazily do moře a začalo stoupání. Konečně jsme přišli k malému stanovému městečku. Stany byly prázdné, ale obydlené. Z křoví byly slyšet hlasy. Popošli jsme kousek stranou, vybrali si rovný plácek a utábořili se tam. Za několik minut nebe a moře splynuly. Horizont zmizel, oba oceány se slily. Potom se rychle setmělo. K večeři jsme si dali konzervu, protože jsme neměli, jak bychom rozdělali oheň. Ráno jsme se probudili do přísterného dusna. Slunce stan úplně rozpálilo. Z křoví se k nám plazila zelená zmije s velkou hlavou výhružně zvednutou do výše. Hrozivě se olízla rozdvojeným jazykem, chvíli váhala co dál a pak se vydala zpět.
Místo bylo nepohodlné a tak nějak neklidné. Takže jsme se sbalili a vydali se dál. Chtěli jsme do večera vystoupat na horu Aj-Petri.
Byly to dny nesmyslného bloudění jižním břehem Krymu. Plavili jsme se výletními loděmi, zírali na skály a neviděli jediné místečko, kde bychom se mohli upíchnout. Všechno bylo obklopené ploty nebo zastavěné. Místa pro batůžkáře zmizela nebo se ocitla někde daleko odsud, v méně lákavých lokalitách.
Do Mischoru jsme se dostali až pozdě k večeru. Vykoupali jsme se. Dali si večeři. A pak jsme se procházeli kolem řady stánků a ochutnávali víno. Kupovat jsme nic nemuseli, protože už po degustaci jsme byli úplně opilí. Ale stejně jsme si koupili litr suchého cabernetu. Suchá vína se na Krymu moc nepijí. Vyrábí tu ale hodně polosladkých a dezertních vín nebo koňaků. Nakonec jsme minuli hlavní alej osázenou palmami a vyšli k lanovce.
Dlouho jsme kráčeli úzkou strmou cestou, tu a tam se tlačili k plotům sanatorií, když dolů nebo nahoru jely maršrutky.
Lanovka už nejezdila. Hora Aj-Petri se nad námi tyčila se svými hrozivými převisy a vrhala děsivý stín. Pod lanovkou postávali taxikáři a odchytávali všechny opozdilce a jeden přes druhého jim nabízeli své služby. Bránit se jim bylo třeba obrazně i doslova.
Kromě toho jsme nevěřili, že se na to jedenapůlkilometrové skalisko dá vyjet autem.
Vyrazili jsme dál, abychom si našli místo ke stanování, protože nic jiného nám stejně nezbývalo. Rychle se stmívalo. Jeden z taxikářů se těžko říct proč vydal za námi.
Naléhal na nás, že místo ke stanování tam stejně nenajdeme a prý je přece jen lepší nahoru vyjet. Sliboval, že nás tam doveze za hodinu, ještě před setměním. Pořád srážel cenu. Ptal se, odkud jsme. Když uslyšel, že z Kyjeva, nechtěl nám věřit. To proto, že jsme mluvili ukrajinsky. Ale ne kvůli přízvuku, který mají jen Ukrajinci ze západu. Ukázalo se, že sám je z Frankivsku. Za ženu si vzal Tatarku. Ve Frankivsku neměl práci a tady je díky turistům vždycky co dělat. Za léto se mu daří vydělat na celý zbytek roku. Už úplně zapomněl ukrajinštinu, mluvil rusky, navíc s tatarským přízvukem. Řekl, že bylo těžké si zvyknout, ale už je to dobré. Když se ukázalo, že jsme jeho krajané, mávl rukou a naposled nám nabídl, že nás doveze nahoru za šedesát hřiven. Řekl, že to je cena benzínu. Že za méně opravdu nemůže, protože byznys je byznys. Poděkovali jsme a odmítli. Zastavil a my se vydali dál. Dlouho stál a díval se za námi s jakýmsi smutkem v očích, možná vzpomínal na své mládí. Potom mávl rukou, otočil se a vydal se ke svému autu.
Rovný plac jsme nenašli a stan postavili kdovíjak. Nad hlavou se nám houpala lanovka. Kolem nás, v okolí několika kilometrů, nebylo ani živáčka. Vylezli jsme na převis, abychom si dali večeři s výhledem na moře. A najednou z lesa vyšla divoká kočka. Velká, zrzavá s ostrýma ušima. Možná že byla hladová a přivábila ji vůně rybích konzerv. Naše přítomnost ji asi rozzlobila a ona nám ze všech sil předváděla, jak moc dokáže být zlá. Ale k činu se stejně neodhodlala, a tak jen mávla tlapkou, zavrčela, obešla nás kolem dokola a zmizela v lese.

2013

кою. Нарешті натрапили на невелике наметове містечко. Палатки були порожні, але обжиті.
З чагарів чулися людські голоси. Ми відійшли трохи вбік, вибрали рівний майданчик просто над морем і розбили свій табір. За кілька хвилин небо злилося з морем в одне. Горизонт зник, океани поєдналися. Потім раптово споночіло. Ми повечеряли консервами, бо не мали з чого розвести вогонь. Прокинулися вранці від страшної задухи. Сонце розпекло намет.З чагарів до нас виповзла дивна змія – зеленого кольору з великою головою, яку високо підійняла. Погрозливо облизалася роздвоєним язиком, з хвилину подумала і поповзла назад.
Місце виявилося незручним і якимось моторошним. Ми спакувалися і рушили далі. Хотіли до вечора підійнятися на Ай-Петрі.
То були дні безглуздого блукання південним берегом Криму. Ми пливли катерами, вдивляючись у скелі, і не бачили жодного місця, де можна було би притулитися. Усе було оточено парканами, або забудовано. Місця для дикого туризму зникли або ж опинилися далеко звідси, на менш привабливих територіях.
На Місхор ми потрапили уже пізно ввечері. Покупалися. Поїли. Потім йшли вздовж торгових рядів і дегустували вина. Купувати не треба було, бо від самої дегустації різних сортів сильно сп'яніли. Але таки взяли з собою літрову бутлю сухого Каберне. Сухі вина в Криму не шануються. Там багато сортів напівсолодких, десертних або міцних. Нарешті ми минули центральну алею, обсаджену пальмами, і вийшли на шлях до фунікулеру.
Довго йшли вузькою стрімкою дорогою, раз по раз втискаючись у паркани санаторіїв, коли вгору чи вниз проїжджали авто і маршрутки.
Фунікулер уже не працював. Гора Ай-Петрі височіла над нами своєю страшною скелею, і кидала моторошну тінь. Під фунікулером чергували таксисти, які виловлювали всіх, хто запізнився, і навперед пропонували свої послуги. Від них треба було відбиватися у прямому розумінні слова.
Крім того, ми не вірили, що на цю півторакілометрову скелю можна виїхати автомобілем.
Ми рушили вгору, сподіваючись таки знайти місце для намету, бо іншого виходу все одно не було. Швидко темніло. Один із таксистів чомусь рушив за нами.
Він наполягав, що місця для намету тут ми не знайдемо, і краще таки поїхати вгору. Обіцяв довезти нас за годину, поки ще не зовсім стемніє. Постійно збивав ціну. Цікавився звідки ми. Коли почув, що з Києва, не повірив. Через те, що ми говорили українською. Але навіть не тому, а через акцент, який буває тільки на Заході. Виявилося, що він сам з Франківська. Потім одружився з татаркою. У Франківську не мав роботи, а тут на туристах завжди можна заробити. За літо вдається накопичити на цілий рік. Він уже зовсім забув українську мову, говорив російською, причому з татарським акцентом. Сказав, що спочатку було важко прижитися, але тепер звик. Впізнавши у нас земляків, він розчулився, махнув рукою і востаннє запропонував вивезти на гору, опустивши ціну до 60 гривень. Сказав, що це вже собівартість. Дешевше ніяк не може, бо бізнес є бізнес. Ми подякували і відмовилися. Він зупинився, ми пішли далі. Він ще довго стояв, дивлячись нам услід з якимось жалем в очах, можливо, згадуючи молодість. Потім знову махнув рукою, розвернувся і пішов до свого авто.
Рівного місця ми не знайшли, і розставили намет абияк. Майже над нами тяглася канатна дорога. Навкруги, на кілька кілометрів не було жодної живої душі. Ми вибралися на галявину, щоб повечеряти
з видом на море. І тут з лісу вийшов дикий кіт. Великий, рудий, з гострими вухами. Можливо, він був голодний і його привабив запах рибних консерв. Наша присутність його, мабуть, дратувала і він усіляко демонстрував нам свої агресивні настрої. Проте на активні дії так і не наважився: помахав лапою, погарчав, походив довкола, а потім знову зник у лісі.

MODLITBA **ZA ČERNOBYL**
kronika budoucnosti
(ukázky)

TEXT: Světlana ALEKSIJEVIČOVÁ
PŘEKLAD: Milan JUNGMANN

ЧОРНОБИЛЬСЬКА
МОЛИТВА
хроніка майбутнього
(уривки)

ТЕКСТ: Світлана АЛЕКСІЄВИЧ
ПЕРЕКЛАД: Оксана ЗАБУЖКО

Світлана Алексієвич (нар. 1948, м. Станіслав, нині Івано-Франківськ) – білоруська письменниця та публіцистка. Лауреат Нобелівської премії з літератури за 2015 рік та багатьох інших літературних нагород. Пише російською мовою. Дитинство провела у Вінницькій області. З батьком-військовим переїхала в білоруське село. Працювала кореспондентом районної газети в Наровлі та Березі. У 1967 році вступила на факультет журналістики Білоруського державного університету. Згодом працювала в республіканській «Сельской газете» та письменницькому журналі «Нёман». Книги Алексієвич критикували радянський режим, і письменницю звинувачували в «пацифізмі, натуралізмі, розвінчуванні героїчного образу радянської жінки» («У війни не жіноче обличчя»). Для написання «Цинкових хлопчиків» Світлана особисто відвідала Афганістан, зустрічалася з колишніми учасниками бойових дій та з матерями загиблих воїнів. Після виходу книги 1989 на письменницю навалилась чергова хвиля критики, що призвела до суду над письменницею та її книгою у 1992 році. Після окупації Криму Росією виступила з засудженням російської політики щодо України. Перебуває в опозиції до режиму Олександра Лукашенка, проживала в Італії, Швеції, два роки тому повернулась до Білорусі. Перший Нобелівський лауреат в історії незалежної Білорусі; вона стала першим з 1987 року російськомовним письменником, удостоєним Нобелівської премії. «Я люблю добрий, гуманітарний російський світ, але я не люблю російський світ Берії, Сталіна і Шойгу», — каже літераторка. Книги Алексієвич видавали в Росії, Україні, США, Німеччині, Великобританії, Японії, Швеції, Франції, Китаї, В'єтнамі, Болгарії, Індії та інших країнах (всього в 19 країнах світу). Вона є автором сценаріїв 21 документального фільму та трьох театральних п'єс. Вистави за її книгами ставили у Франції, Німеччині, Болгарії.

Оксана Забужко (нар. 1960, Луцьк) – українська поетеса, письменниця, літературознавець, публіцистка і перекладачка. Із 1968 року проживає в Києві. Закінчила філософський факультет Київського університету ім.Шевченка (1982) та аспірантуру при кафедрі етики і естетики цього ж університету (1986). Викладала естетику та історію культури, перебувала в університетах США як «запрошений письменник» та Фулбрайтівський стипендіат.

Мілан Юнґманн (Milan Jungmann) (1922–2012) – чеський літературний критик і перекладач. Народився у Горжанах, але у жовтні 1938 року, після анексії Судетської області, переїхав до Праги. Закінчив гімназію та бібліотекарську школу, працював у бібліотеці міністерства інформації та освіти, закінчив ФФ УК, був редактором часопису «Прага-Москва», директором празької Національної бібліотеки. У 1955-1969 роках був шеф-редактором газети «Літерарні новіни», після закриття якої отримав заборону публіцистичної діяльності. У 70-х прибирав прилавки в торгівельних закладах, у 80-х зайнявся перекладами з російської під псевдонімом. У 90-х був головою Товариства письменників.

Monolog o tom, o čem jsme nevěděli – smrt může být nádherná

V prvních dnech byla hlavní otázka, kdo je vším vinen? Potřebovali jsme viníka…

Potom, když už jsme věděli víc, začali jsme se zamýšlet, co dál. Jak se zachránit? Teď, když jsme se smířili s myšlenkou, že to není na rok ani na dva, ale problém pro spoustu generací, vraceli jsme se v myšlenkách nazpět, obraceli jsme stránku za stránkou…

Stalo se to v noci z pátku na sobotu… Ráno neměl nikdo žádné podezření. Vypravila jsem syna do školy, muž odešel k holiči. Připravuju oběd. Muž se vrátil brzy a povídá: V atomové vypukl nějaký požár. Je nařízeno nevypínat radiopřijímače…

Zapomněla jsem říci, že jsme žili v Prypjati, vedle reaktoru. Dodnes mám před očima světlemalinovou záři, reaktor se nějak zevnitř rozsvítil. Neuvěřitelná barva. Nebyl to obyčejný požár, ale jakési osvětlení. Bylo to nádherné. Pokud zapomeneme na jiné, vypadalo to velmi krásně. Nic podobného jsem ve filmech neviděla, ani se to nedá srovnávat.

Večer se lidé vyhrnuli na balkóny, kdo balkón neměl – šel k sousedům nebo známým. Bydlíme v osmém poschodí, měli jsme krásný rozhled. Asi na tři kilometry všude kolem. Lidé vynášeli děti a zdvíhali je na rukou: Podívej se! A zapamatuj si to!.. A to byli pracovníci od reaktoru… Inženýry, dělníci, učitelé fyziky… Stáli v černém prachu… Povídali si… Dýchali… Byli nadšeni…

Někteří přijeli autem nebo na kolech ze vzdálenosti desítek kilometrů, aby se taky podívali. Nevěděli jsme, že smrt může být tak krásná. Ale neřekla bych, že byla bez vůně. Nebyla to ani jarní ani podzimní vůně, ale něco úplně jiného, a nebyla to vůně země… Škrabalo to v krku a v očích – slzy vyhrkly samy.

Nespala jsem celou noc a slyšela, jak hořejší sousedi dupali, taky nespali. Něco tam přetahovali, bouchali, snad balili věci. Zalepovali okna. Tišila jsem bolest hlavy acylpyrinem. Když se ráno rozednilo, rozhlédla jsem se kolem sebe, to jsem si nevymyslila teď ani potom, a tehdy jsem pocítila, že se něco není v pořádku, že se cosi změnilo. Navždycky.

V osm hodin ráno už chodili po ulicích vojáci v protiplynových maskách. Když jsme spatřili na ulicích města vojáky a vojenskou techniku, nevyděsili jsme se, ale naopak se uklidnili. Když přišla na pomoc armáda, bude všechno normální. Naše vědomí se dosud nedokázalo smířit s tím, že mírový atom může zabíjet… Že cele město mohlo se tehdy neprobudit… Že člověk je před zákony fyziky bezmocný… Pod okny někdo se smál, hrála hudba.

Odpoledne v rádiu hlásili, abychom se připravili k evakuaci: odvezou nás na tři dny, umyjí to tu a všechno prověří. Jako teď slyším hlas z reproduktoru: evakuace do nejbližších vesnic, domácí mazlíčci zůstanou doma, shromažďovat se u vchodů…

Dětem vzkázali, aby si s sebou určitě vzaly učebnice. Můj muž přesto uložil do aktovky dokumenty a naše svatební fotografie. Já jsem popadla jedinou věc, totiž gázový šatek pro případ špatného počasí…

Od prvních dnů jsme pocítili, že jsme Černobylci, už zvláštní, obávaní lidé. Autobus, v kterým nás vezli, se zastavil na noc v nějaké vesnici. Lidé spali na podlaze ve škole a v klubu. Nebylo kam se vrhnout. Jedna žena nás pozvala k sobě: Pojďte, ustelu vám postel. Je mi líto vašeho chlapečka… A druhá, která stála vedle ní, ji od nás odstrkovala: Zbláznila ses? Vždyť jsou nakažení…

Když už jsme se přestěhovali do Mogileva a syn začal chodit do školy, hned první den vpadl domu se pláčem… Posadili ho vedle holčičky a ta s ním nechce sedět, protože je radioaktivní, a kdyby vedle něho seděla, mohla by zemřít. Syn chodil do čtvrté třídy, a tak se stalo, že on byl jediný v té třídě Černobylec. Báli se ho všichni a říkali mu *světélkovač*… *Černobylský ježek*… Vyděsilo mě, že mu tak brzy skončilo dětství…

Odjížděli jsme z Prypjati a proti nám jely vojenské oddíly. Obrněná technika… Tady to nás vyděsilo. Nepochopitelně a hrozně. Ale mě neopouštěl podivný pocit, že to všechno se netýká nás, ale jiných. Podivný pocit. Plakala jsem, sháněla jídlo, nocleh, objímala jsem a uklid-

Монолог про те, чого ми не знали: смерть може бути така прекрасна

«Перші дні головне питання було: хто винен? Нам потрібен був винуватець…

Потім, коли ми взнали більше, стали гадать, що робити. Як рятуватись? Тепер, змирившися з думкою, що це не на рік і не на два, а на багато поколінь, почали подумки вертатися назад, перегортати сторінку за сторінкою…

Це сталося в ніч із п'ятниці на суботу. Вранці нічого ніхто не підозрював. Випровадила я сина до школи, чоловік до перукарні пішов. Готую обід. Чоловік хутко вернувся… Вернувся зі словами: «На атомній якась пожежа. Наказ: не виключать радіо».

Я забула сказати, що ми жили в Прип'яті, неподалік від реактора. Досі стоїть перед очима — яскраво-малинова заграва, реактор якось ізсередини світився. Неймовірна барва. То була не звичайна пожежа, а якесь світіння. Красиво. Якщо забути про все інше, то дуже красиво. Нічого подібного я в кіно не бачила, жодного порівняння навіть.

Увечері люди висипали на балкони, хто не мав балконів — ішов до сусід, знайомих. У нас дев'ятий поверх, прекрасно видно. Кілометрів три навпрошки. Виносили дітей, піднімали на руках: «Дивися! Запам'ятай!» І це люди, що на реакторі працювали… Інженери, робітники… Були й учителі фізики… Стояли в чорній пилюці… Розмовляли… Дихали… Милувалися…

Дехто за десятки кілометрів приїздив на машинах, велосипедах, щоб поглянути. Ми не знали, що смерть може бути така прекрасна. Але я б не сказала, що вона не мала запаху. Не весняний дух і не осінній, а щось зовсім інше, і не запах землі… Ні… Дерло в горлі, й очі самі сльозилися.

Я цілу ніч не спала й чула, як нагорі тупали сусіди, теж без сну. Щось вони там волокли, стукали, може, речі пакували. Вікна заклеювали. Глушила біль голови цитрамоном. Уранці, як розвиднилось, озирнулася довкруги, це я не зараз вигадала, не потому, а тоді відчула: щось змінилося. Назовсім.

О восьмій ранку вулицями вже ходили військові в протигазах. Побачивши на вулицях міста солдатів і військову техніку, ми не злякались, а, навпаки, заспокоїлись. Раз армія прийшла на поміч, усе буде гаразд. Ми поняття не мали, що мирний атом також убиває… Що ціле місто могло не прокинутися тієї ночі… Що людина безсильна перед законами фізики… Під вікнами хтось сміявся, грала музика.

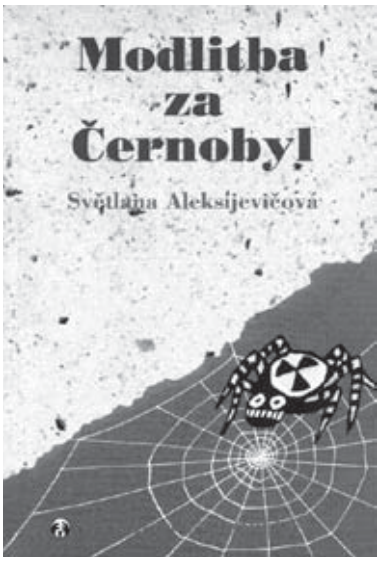
Після обіду по радіо почали оголошувати, щоб готувалися до евакуації: вивезуть на три дні, помиють, перевірять. Як зараз чую голос диктора: «евакуація в найближчі села», «домашніх тварин не брати», «збиратися біля під'їздів».

Дітям, сказали, обов'язково взяти з собою підручники. Чоловік усе-таки поклав у портфель документи й наші весільні фотографії. А я єдине, що прихопила, дак це газову хустинку на випадок негоди…

Із перших днів відчули, що ми — чорнобильці, тепер уже викляті. Нас бояться. Автобус, яким нас везли, став на ніч у якімсь селі. Люди спали на долівці в школі, в клубі. Ніде притулитися. І одна жінка запросила нас до себе: «Ходіть, я постелю на ліжку. Жалко вашого хлопчика». А друга, що поряд стояла, її від нас відтягала: «Ти здуріла! Вони заразні!».

Коли ми вже переїхали до Могильова й син пішов до школи, першого ж дня влітає до хати з плачем… Його посадили поруч із дівчинкою, а та не хоче, бо він радіаційний, і як із ним сидіть, можна вмерти. Син учився в четвертому класі, і так вийшло, що він один був у тому класі чорнобильський. Вони всі його боялися, звали «світлячком»… «Чорнобильським їжачком»… Я злякалася, що в нього так скоро скінчилось дитинство…

Ми їхали з Прип'яті, а нам навперейми йшли військові колони. Бронетехніка. Тут стало страшно. Незрозуміло й страшно. Але мене не покидало відчуття, наче все це діється не зі мною, а з ки-

ňovala syna, a uvnitř jsem nevnímala, ale cítila trvale, že jsem – divák. Koukám se skrz okénko… Vidím někoho jiného…

Teprve v Kyjevě nám dali první peníze, ale koupit se za ně nedalo nic: statisíce lidí se daly do pohybu, všechno je skoupeno, vyjedeno. Mnoho lidi dostalo infarkt, mrtvici, přímo tam, na nádražích a v autobusech.

Mě zachránila maminka. Během svého dlouhého života byla mnohokrát zbavena domova, nashromážděných věcí. Poprvé ji postihl trest v třicátých letech, zabavili jí všechno: krávu, koně i chalupu. Podruhé vyhořela, podařilo se jí zachránit jenom mne: Musíme to přežít, utěšovala nás… Jsme všichni živi.

Vzpomněla jsem si… Sedíme v autobuse. Pláčeme. Muž na druhém sedadle hlasitě huboval ženu: Jaká ty jsi husa! Všichni si vzali alespoň nějaké věci, a my jsme se zavalili třílitrovými láhvemi… Jeho žena se rozhodla, že když jede autobusem, předa prázdné láhve své matce na marinování. Vedle nich ležely obrovské bachraté sítě, celou cestu jsme se o ně zakopávali. Tak přijeli s těmito sklenicemi do Kyjeva.

…Zpívám v církevním sboru. Přednáším evangelium. Chodím do kostela, protože jedině tam se mluví o životě věčném. Dávají člověku útěchu. Nikde jinde člověk taková slova neuslyší, a tolik po nich touží. Když jsme se evakuovali, a pokud po cestě byl kostel, všichni tam šli. Nebylo tam ani místo. Ateisté a komunisté – všichni byli tam.

Často se mi zda sen, jak jedeme se synem po slunné Prypjati. Teď je to město duchů, město-přízrak. Jdeme a prohlížíme si růže, v Prypjati bylo mnoho růží, velké záhony růží. Sen… Celý náš život je teď sen. Byla jsem tak mladá. Syn maličký… Milovala jsem…

Čas plynul, zbyly jen vzpomínky. Jako bych byla zase pouhý divák…

Nadija Petrivna Vyhovská,
přesídlenkyně z města Prypjať

Monolog o symbolech a tajemstvích velké země

Vzpomínám si to jako na válku…

Již koncem května, nějaký měsíc po havárii, k nám začaly docházet potraviny z třicetikilometrové vzdálenosti, abychom je zkontrolovali. Náš ústav pracoval nepřetržitě ve dne v noci. Jako vojenský. V republice byli jenom u nás profesionálové a speciální aparatura. Dováželi k nám vnitřnosti domácích i divokých zvířat. Testovali jsme mléko.

Po prvních zkouškách bylo jasné, že k nám dodávají nikoli maso, ale radioaktivní odpad. Směnovou metodou v zóně hlídali pasoucí se stáda pastevci, ti přijížděli a odjížděli, dojičky přiváželi jenom na dojení. Mlékárny plnily plány. Prověřili jsme mléko, ale byl to vlastně radioaktivní odpad.

Suchý mléčný prášek a plechovky zhuštěného a koncentrovaného mléka Rohačovské mlékárny jsme dlouho užívali na přednáškách jako prototyp nebezpečného zdroje. Zároveň je v té době prodávali v obchodech… Ve všech stáncích s občerstvením…

Když si lidi přečetli na etiketách, že mléko je z Rohačeva, a nekupovali ho, leželo ve výlohách a později bylo i staženo z prodeje, a pak najednou se objevili plechovky bez etiket. Myslím, že příčinou nebyl nedostatek papíru, prostě lidi podváděli. Klamal je stát.

Veškeré informace se stávaly pevně zapečetěným tajemstvím kvůli

мось іншим. Дивне відчуття. Сама плакала, шукала, де поїсти, заночувати, обнімала й заспокоювала сина, а всередині — навіть не думка, постійне відчуття: я — глядач. Я дивлюся крізь шибку… Бачу когось іншого…

Щойно в Києві нам видали перші гроші, а нічого на них не купиш: сотні тисяч людей підняли з місць, усе скуплено, з'їдено. У багатьох — інфаркти, інсульти, просто там, на вокзалах, у автобусах.

Мене порятувала моя мама. За своє довге життя вона не раз позбувалася дому, нажитого майна. Перший раз її репресували в тридцяті роки, забрали все-чисто: коня, корову, хату. За другим разом — пожежа, тільки мене, маленьку, з вогню й вихопила: «Треба пережить, — утішала. — Живі ж».

Згадала… Сидимо в автобусі. Плачемо. Чоловік на передньому сидінні голосно лає дружину: «Яка ж ти дурна! Всі хоч якісь речі взяли, а ми з тобою трьохлітровими банками нагрузилися». Жінка його вирішила, що раз автобусом, то дорогою передасть своїй матері порожніх банок на маринади. Біля них лежали величезні пузаті авоськи, ми цілу дорогу об них перечіпалися. Так вони з цими банками й приїхали до Києва.

…Я співаю в церковному хорі. Євангеліє читаю. Ходжу до церкви, бо тільки там кажуть про вічне життя. Розраджують людину. Більше ніде цих слів не почуєш, а так же хочеться почуть. Коли ми їхали в евакуацію, і якщо дорогою траплялася церква, то всі йшли туди. Не пропхатись було. Атеїсти й комуністи — всі йшли. Мені часто сниться сон, як я йду з сином по сонячній Прип'яті. Тепер це вже місто-привид. Ідемо й роздивляємося на троянди, у Прип'яті багато було троянд, великі трояндові клумби. Сон… Усе те наше життя вже сон. Я була тоді така молода. Син маленький… Кохала…

Минув час, усе стало спогадом. Я знову ніби глядач…»

Надія Петрівна Виговська,
переселенка з міста Прип'ять

Монолог про символи й таємниці великої країни

«Згадую, як про війну…

Уже на кінець травня, десь через місяць після аварії, до нас почали надходити на перевірку продукти з тридцятикілометрової зони. Інститут працював цілодобово. Як військовий. У республіці тільки в нас на тоді були фахівці й спеціальна апаратура. Привозили нутрощі домашніх і диких тварин. Перевіряли молоко.

Після перших проб стало ясно, що то надходить не м'ясо, а радіоактивні покидьки. Вахтовим методом у зоні пасли худобу. Пастухи приїздили й від'їздили, доярок привозили тільки на доїння. Виконували план молочарні. Перевірили. Не молоко, а радіоактивні покидьки.

Сухий молочний порошок і банки згущеного й концентрованого молока Рогачовського молокозаводу ми довго вживали на лекціях як еталонне джерело. А їх тим часом продавали в магазинах… У всіх продуктових ятках…

Коли люди читали на етикетках, що молоко з Рогачова й не брали його, воно залежувалось і згодом було зняте з продажу, але раптом з'явилися банки без етикеток. Гадаю, причина не в тому, що буцім паперу забракло, — людей обманювали. Обманювала держава.

Вся інформація ставала тайною за сімома печатями, щоб не викликати паніки… І це в перші тижні… Саме тоді, коли нетривкі ізотопи давали жорстке гамма-випромінювання, і все «світилося». Ми постійно писали службові записки… Постійно… але сказати відкрито про результати… Позбутися наукового ступеня, а то й партквитка.

(Починає нервуватися). Та не страх… Не страх причиною, хоча й він, звісно… а ми були людьми свого часу, своєї радянської країни. Вірили в неї, вся штука — у вірі. У нашій вірі. (Від хвилювання закурює). Повірте, не через страх… Не лише через страх… Я від-

možné panice… A to v prvních týdnech… Přesně tehdy, kdy nestabilní izotopy měly tvrdé gama-záření, a všechno „zářilo". Neustále jsme psali hlášení… neustále … ale promluvit veřejně o výsledcích… Přijít o vědecký titul, a dokonce i o stranickou legitimaci…

(Začíná byt nervózní). Ale nebyl to strach… Strach nebyl důvodem, i když ano, on také, samozřejmě… ale my jsme byli lidé své doby, své sovětské země. Věřili jsme v Sovětský Svaz, a to byla hlavní věc – víra, naše víra. *(Znepokojeně si zapaluje cigaretu)*. Věřte mi, ne kvůli strachu… nejen kvůli strachu… Já odpovídám upřímně. Abych si mohl sám sebe vážit, musím teď být upřímný. Chci…

První cesta do zóny: v lese je zamoření až šestkrát vyšší než v polích a na cestách. Všude jsou vysoké dávky. A traktoristé pracují… Rolníci okopávají své zahrádky… V několika vesnicích změřili štítnou žlázu dospělým i dětem: měli stonásobnou a tisícinásobnou dávku než bylo přípustné. V naší skupině byla žena, radioložka. Propadla hysterii, když viděla, že děti sedí v písku a hrají si, pouštějí loďky v kalužích…

Obchody jsou otevřené, a jak to u nás na vesnících bývá, průmyslové zboží a potraviny jsou vedle sebe, obleky, šaty a vedle nich je salám a margarín. Leží nepřikryté, dokonce ani nejsou zabalené do igelitu. Odebíráme salám a vejce…

Děláme rentgenový snímek: to nejsou potraviny, ale radioaktivní odpad… Na lavičce před domem sedí mladá žena a kojí dítě… Zkontrolovali jsme její mateřské mléko – radioaktivní. Mléko s cesiem. Černobylská madona…¨

Ptali jsme se, co s tím, co dělat? Odpovídali nám: Provádějte měření. Dívejte se na televizi… V televizi Gorbačov uklidňoval: Přijali jsme nezbytná opatření… Já tomu věřil. Inženýr s dvacetiletou praxí, dobře ovládající zákony fyziky. Věděl jsem taky, že z těchhle míst musí všechno živé odejít. Alespoň dočasně.

Ale my jsme poctivě měřili a dívali se na televizi. Byli jsme zvyklí věřit. Já jsem z poválečné generace, která vyrostla v této víře. Odkud se vzala tahle víra? Zvítězili jsme v tak strašlivé válce. Tehdy se nám obdivoval celý svět. Tak to bylo! V kordillerských skalách bylo vytesáno jméno – Stalin!!! Co to je? Symbol! Symbol velké země.

Tady máte odpověď na svou otázku, proč jsme věděli, a mlčeli? Proč jsme nevyšli na náměstí a nekřičeli? Podávali jsme hlášení, sestavovali vysvětlující komentáře. A mlčeli jsme a bez reptaní se podřizovali rozkazům, protože existuje stranická disciplína, a já jsem komunista. Nevzpomínám si, že by někdo z našich spolupracovníků odmítl odjet do zóny. Ne proto, že se bál položit stranickou legitimaci, ale protože věřil. Především víra, že žijeme krásně a spravedlivě a člověk že je u nás nade vším, je měřítkem všech věcí.

Krach téhle víry způsobil infarkty, končilo to i sebevraždou. Kulkou do srdce, jako akademik Legasov… Protože když ztratíš víru, zůstaneš bez víry, už nejsi účastníkem, ale spoluviníkem, jenž se nemá čím ospravedlnit. Tak tomu rozumím já… Je to nějaké znamení… Nějaká šifra…

V každé atomové elektrárně v bývalém Svazu ležel v trezoru plán likvidace havárie. Standardní plán. Tajný. Bez takového plánu nebylo možné dostat povolení ke spuštění elektrárny. Mnoho let před černobylskou havárií ho zpracovali právě na příkladu černobylské elektrárny: co dělat a jak? Kdo za co odpovídá? Na jakém místě má kdo být? Do nejmenších podrobností…

A pojednou tam, v této elektrárně, dojde ke katastrofě… Je to náhoda? Mystika? Kdybych byl věřící… Když hledáš smysl, cítíš se náboženský věřícím člověkem. A já jsem inženýr. Jsem člověk jiné víry. Mám jiné symboly…

Co teď mám dělat se svou vírou? Co teď…

Marat Filippovyč Kochanov,
bývalý hlavní inženýr
Ústavu jaderné energie Akademie věd Běloruska

повідаю чесно. Щоб поважати себе, мені треба зараз бути чесним. Я хочу…

Перша поїздка в зону: в лісі фон у п'ять-шість разів вищий, ніж у полі, на дорозі. Скрізь високі дози. Працюють трактори… Селяни копають свої городи… У кількох селах заміряли щитовидку дорослим і дітям: у сто, в двісті-триста разів перевищення допустимої дози. Була в нашій групі жінка, радіолог. Із нею сталася істерика, коли вона побачила, що діти в піску бавляться. Пускають у калюжах човники…

Працюють крамниці й, як звичайно в нас по селах, мануфактура й продукти поряд: костюми, сукні, а тут-таки ковбаса, маргарин. Лежать відкрито, навіть не прикриті целофаном. Беремо ковбасу, яйця…

Робимо рентґенівський знімок: не ковбаса, а радіоактивні покидьки… Сидить молода жінка на лавочці під хатою, годує дитину груддю… Перевірили грудне молоко — радіоактивне. Молок з цезієм… Чорнобильська мадонна…

Ми запитували — як бути, що робити? Нам відповідали: «Проводьте заміряння. Дивіться телевізор». По телевізору Ґорбачов заспокоював: «Вжито невідкладних заходів». Я вірив… Інженер із двадцятирічним стажем, добре знайомий із законами фізики. Знав же я, що з цих місць треба забиратися всьому живому. Бодай на якийсь час.

Але ми сумлінно проводили заміряння й дивилися телевізор. Ми звикли вірити. Я — з повоєнного покоління, яке зросло в цій вірі. Звідки віра? Ми перемогли в такій страшній війні. Перед нами тоді весь світ схилявся. Це ж було! У Кордильєрах на скелі було вирізьблене ім'я — Сталін!!! Що це? Символ! Символ великої країни.

От вам і відповідь на питання: чому ми знали й мовчали? Чому не вийшли на майдан, не кричали? Ми доповідали… Я вам казав, писали службові записки. А мовчали й беззаперечно корились наказам, тому що — партійна дисципліна, я — комуніст.

Не пригадую, щоб хтось із наших співробітників злякався за себе особисто й відмовився од відрядження в зону. Не через страх покласти партквиток, а через віру. Передусім віра, що ми живемо гарно й справедливо, і людина в нас понад усе, міра всіх речей.

Крах цієї віри потім для багатьох обернувся інфарктом або й самогубством. Кулею в серце, як у академіка Лєґасова… Через те, що втрачаючи віру, зневірюючись, робишся вже не учасником, а співучасником, не маєш виправдання. Я так його розумію. Якийсь знак, якийсь шифр…

На кожній із атомних станцій колишнього Союзу в сейфі лежав план ліквідації аварії. Типовий план. Таємний. Без такого плану не можна було отримати дозволу на пуск станції. За багато років перед аварією його розробили саме на прикладі Чорнобильської станції: що робити і як? Хто за що відповідає? Де перебуває? До найменших подробиць…

І раптом там, на тій самій станції, відбувається катастрофа… Що це — випадок? Містика? Якби я був віруючим… Коли берешся шукати сенс, почуваєшся релігійною людиною. А я інженер. Я людина іншої віри. У мене інші символи…

Що тепер мені робити зі своєю вірою? Що тепер…».

Марат Філіпович Коханов,
колишній головний інженер
Інституту ядерної енергетики Академії наук Білорусі

TADY NA JIHU (ukázka)

ТАМ, ДЕ ПІВДЕНЬ (уривок)

TEXT: Oles UĽJANENKO[1]
PŘELOŽILA: Jiřina Dvořáková[2]
ТЕКСТ: Олесь УЛЬЯНЕНКО

‹ Обкладинка чеського видання «Там, де південь»

› Обкладинка українського видання книги «Там, де південь»

[1] **Oles Uljanenko** (1962 – 2010) - spisovatel, jeden z nevýznamnějších představitelů ukrajinské prózy uplynulého dvacetiletí. Narozen na Polstavsku, zemřel v Kyjevě za dosud nevyjasněných okolností. Patnáctiletý odešel z domova, pobýval na Sibiři i na jihu Ukrajiny, pracoval v dolech, v přístavu, byl šamanem, sloužil jako výsadkář sovětské armády v Německu a Afghánistánu. První díla uveřejnil v devadesátých letech, v roce 1997 obdržel prestižní Ševčenkovu cenu za román Stalinka. Svou otevřeností a drsností působily jeho knihy jako třaskavina – za román Znak Sabaotha byl vyloučen z pravoslavné církve, knihu Žena jeho snů označila komise pro ochranu společenské morálky za pornografi i a musela být stažena z prodeje. Během svého bouřlivého života obohatil Uljanenko ukrajinskou a světovou literaturu o více než dvacet prozaických titulů.
V románu *Tady na jihu* Oles Uljanenko s nemilosrdnou otevřeností líčí divoký a sebezničující životní styl narkomanů, překupníků, deviantů, zlodějíčků, bezdomovců a dalších beznadějných existencí. Mykolaiv, jihoukrajinské přístavní město na sklonku sedmdesátých let minulého století. Sedmnáctiletý mladík přežívá v drsném prostředí mezi lidmi z okraje společnosti. Z milostných prožitků a vnitřních tužeb hlavního hrdiny utkal autor dějovou linku svého uhrančivého románu, posledního, který vyšel ještě za jeho života. Cit a láska zároveň tvoří kontrast vůči bezohlednému prostředí, do kterého je příběh zasazen. Dívka, o niž mladý muž usiluje, pochází na první pohled ze spořádaného rodinného zázemí. Později vychází najevo, že zvrhlost a mafiánské praktiky ovlivňují životy lidí ve městě bez výjimky. Uljanenko podává drsný i lyrický portrét doby a místa, které se sobě vlastní ironií nazývá „lidmi inspirovaným peklem".
Originál ukrajinský: Ульяненко О. С. Там, де Південь. - Харків: Треант, 2010. - 160 с. Překlad český: Oles Uljanenko.Tady na Jihu. Přeložila: Jiřina Dvořáková.- Brno: Větrné mlýny, 2015. - 140 stran.

[2] **Jiřina Dvořáková** narodila se v roce 1981 v Náchodě. Absolvovala Univerzitu Palackého v Olomouci (obory Teorie a dějiny dramatických umění, Ukrajinská a Ruská filologie). Od roku 2008 pracuje jako překladatelka z ukrajinštiny a ruštiny, v letech 2008 – 2010 žila v Kyjevě. Z ukrajinských uměleckých textů přeložila také povídky Ihora Kosteckého, Jurije Gudze (antologie Ukrajina, davaj Ukrajina), Jevhenije Kononenkové a Marianny Kijanovské (v rámci Měsíce autorského čtení 2015).

Nejdřív očekávala hřmění hromu, žlutý listí naplněný zlatem, ryzím zlatem a pak se znova opakoval ten hlas, blízkej, lámanej, s chraptěním někde uprostřed, jak to znala jen ona; připlouval jako vlny a jako vlny odplouval, zanechával stopy, kola na hladině mizející nad hlavou. Ola se probudila a její kalnej pohled, pohled hnědejch očí s bělmem červeným od nedostatku spánku, ustrnul, znehybněl jako moucha, která se dostala do spárů pavouka. Právě na tohle myslela. Dřív se nic takovýho nestávalo; zato teď se to přivalilo vždycky nečekaně, z ničeho nic. Přece je od narození úplně normální: škola, našprtaná básnička od Puškina, oblíbenej básník Puškin. Do školy nosila sukni pod kolena a měla ráda uklizeno, nesnášela ostrej, pronikavej pach, smrad pánskejch ponožek a pozdějc i měsíčků. Pořádná, co na to říct. Takový lidi nikdy nevysedávaj a nečučej celý hodiny na vodu, na vodní řasy, na nebe, na padající listí v sametovým podzimu. V pokojíčku má růžový záclonky, porcelánový amorky a amorečky se zakulacenejma bříškama a krátkejma nožkama — všechno, na co se zmohl tehdejší design a fantazie. Sama Ola připomínala oblýho pohanskýho bůžka: ohrnutej nosánek, korálkovitý očka, pokožka olivovýho odstínu. Slušela by jí svatební sukně, fěrtoch s baculatejma tučňáčkama a medvídkama. Čišelo z ní sebevědomí, pohybovala se pomalu, rozvážně, s důstojností na hranici mezi hloupostí a domejšlivostí. Vždycky přesně o půl třetí přijela k železný, nazeleno natřený školní bráně obrovská Niva, naložila ji a odvezla zpátky na Jalty. Tak ji chránili před vyzáblejma a neduživejma cikáňatama. Řekové, co žili v sousedství dvoupatrový Kovaljovic vily, byli vůbec považovaný za něco naprosto nepřístojnýho, zároveň jim ale stáli za pozornost, jelikož uměli obchodovat. Neměli je rádi, ale báli se jich. Na Jaltách rozhodovala síla a moc. Olina žila ve světě sestaveným z jaspisovejch škatulek: několik výstřižků z filmovýho časopisu s hercem Shashi Kapoorem, kterej jako by z oka vypad sousedovi, Řeku Matosovi; na krku tlustej zlatej řetízek s křížkem; karty — piková dáma do půl těla a kárová dáma úplně nahá. Jenomže Olinu už dávno zasnoubili s budoucím cikánským baronem Kosťou, co měl velký břicho, dlouhý ruce, sivý oko s bělmem, který možná hledělo do nebe a možná zkoumalo obsah dutiny lebeční, nahoře úzký a dole široký. Kosťova kandidatura se neprojednávala ani nezpochybňovala. Ola musí porodit čtyři buclatý skřečky s lesklejma očima, vystudovat vysokou a vypadnout z tohohle města, kde vítr oplodňuje snad i devítiletý holky. A jednoho dne…

Dva kroky, zátoka padá jako modrej talíř. Odsud vytejká ta slavná stoka, co odděluje Aljaudy, Jih od Říjnový čtvrti a jako fantastickej meandr obklopuje Jalty. Kolem Aljaud auto vozí Olinu do školy i ze školy. Jalty protínaj jako ondřejskej kříž dvě ulice. A tak přišel vystrašenej květnovej den, kolem samá zeleň, modrej zakřivenej srp zátoky, šedá polní cesta. Tři chlapi vycházej ven do chvějícího se ranního vzduchu. Všude kolem se dře. Zápach acetonu, shnilýho konopí a rytmický poklepávání — takhle se z konopí lisuje mast. Sezona začne za půl roku, je potřeba nějak přežít. Děti celej den pilně mlátěj holema do nylonovejch košil nataženejch na hluboký misky. Pak hrajou fotbal, na honěnou, kejsnou ve vodě nebo se flákaj u stoky, přitom omámeně mhouřej oči na Aljaudy. Malej plácek se dvěma ulicema, několika luxusníma domama se nad vodou vznáší a připomíná létající ostrov nebo letadlovou loď. A po stráni stoupaj další poslové jako noví zvěstovatelé a lakýrkama přitom pohlcujou slunce.
Dva z příchozích cizinců byli cikáni. Třetí byl modrookej brunet s růžovým obličejem a širokejma ramenama, přivandrovalec. Ale neobjevil se tady náhodou: moc dobře věděl, proč a kam přišel. Šel, kouřil, oslepoval třpytem pryskyřicovejch lakýrek, dvě blyštivý kuličky na špičkách se přelejvaly jako rtuť v tubičce. Nad hlavou mu visel hustej tabákovej dým. Kouřil jednu za druhou, míjel domy a dvory. Žádnej pes ani neštěk. Jako by na dvě překřížený ulice vylezla sama všemohoucí smrt. Olina se na něj dívá z auta. Připomíná jí

Олесь Ульяненко

Їй спочатку так придалося, треба ж таке: голос грому, жовте листя, налите золотом, справжнім сусальним золотом, а потім знову повторився голос, спочатку близький, розламистий, із давно відомою тільки їй хрипотою десь посередині; він накочувався хвилями, і також хвилями відходив, лишаючи слід, наче нетривкі кола води над головою. Олька прокинулась, і її каламутний погляд, карі очі, з червоними від недосипу білками, застигли нерухомо, як у мухи, що потрапила в лапи до павука. Саме так вона і подумала. І раніше ніколи такого не приходило, а зараз накотило. Вона з народження нормальна: школа, зазубрений вірш Пушкіна, улюблений поет Пушкін. Шкільна сукня за коліна. А ще вона любила чистоту й не зносила запахів: гострих, різких — чоловічих шкарпеток, пізніше — місячних. Словом, чистюня. Така ніколи годинами не лупить очей на нерухому воду, на водорості, на небо, на падаючий у оксамиті осені листок. У її кімнаті рожеві шторки, фаянсові купідончики й купідонихи з круглими животиками й куценькими ніжками — все, на що був здатен тодішній дизайн і фантазія. І сама вона нагадувала круглобокенького поганського божка: кирпатенька, з намистинками очей, оливковим відливом шкіри. Їй личить весільна сукня, фартух із раклуватими пінгвінами та Чебурашками. Олька випромінювала впевненість. Рухалася повільно, виважено, з гідністю на межі глупоти й зазнайства. Велетенська Нива приїжджала рівно о пів на третю до чавунних, вифарбуваних у зелене, воріт школи, забирала її й відвозила, назад, на Ялти. Її вберігали від рахітної, золотушної циганської дітвори. Греків, що мешкали поруч із двоповерховим особняком сім›ї Ковалів, взагалі вважали за щось непристойне, але варте уваги за їхні бізнесові крутійства й навички, їх не любили, але боялися. У Ялтах це сила і міць. У Ольги світ складався з яшмової шкатулочки: кілька вирізок із журналу «Кіно», де кіноактор Шаші Капур, як дві краплі води подібний на сусідського грека Матоса, що носив масивного золотого ланцюга з хрестиком; гральні карти: дама пік із голими цицьками і дама бубни, гола вся. Але Ольку вже давно висватали за циганського барончука Костю — череватого, довгорукого, з більмуватим сизим оком, що дивилося чи то в небо, чи то промацувало вміст черепної порожнини. Вузької зверху, широкої до низу. Кандидатуру Кості не обговорювали й не брали під сумнів. А вона повинна народити четверо куценьких карапузів із блискучими очима, закінчити інститут і виїхати з цього міста, де дівчат запліднював навіть вітер ще у дев›ятирічному віці. І одного разу…

to film, co teď dávaj v kině Centrum na Sovětský ulici. Film se jmenuje *Krutá tvář Ameriky*. Vtom se zastavil: měl světlemodrý džíny, černou košili, širokej koženej pásek. Cigarety Dunhill. Den se vznítil v mracích jako chimérickej záblesk. Zašimralo to romantikou a ještě něčím; Olině se samy od sebe roztáhly nohy. Kluk ve světlemodrejch džínách se naklonil a loktem se opřel o dveře nad otevřeným okýnkem. Něco říkal, ale ona nic neslyšela. Světlemodrý džíny měly stejnou barvu jako jeho oči. Olina zas přitáhla nohy k sobě. Takhle nějak se na Jaltách objevil Bíba.

A začalo to. Celý dny listovala lesklejma stránkama časopisů s indickejma krasavcema, francouzskejma vášněma, sledovala filmy, ze kterejch jí tekly slzy a nabíhaly pohlavní žlázy, padaly ve snech jako zralý hrozny chtíče, ach, bylo to nesmírně smutný i veselý zároveň a ona by se nejradši hned teď rozběhla někam tam, kde zapadá a ze zátoky se zvedá slunce. Četla erotický, v tý době tak zvaně sexuální, povídky naškrábaný rukou od neznámejch autorů. Jejich autorství se přisuzovalo Jeseninovi nebo Tolstému nebo Puškinovi. Od malička jí vštěpovali, že Puškin byl génius. U toho taky zůstala. U filmovejch časopisů, sexuálních povídek, u Puškina, no a pak samozřejmě u Bíby. Za tmavejch nocí ztrácela rozum, klid v životě, naději. Všechno, všechno už bylo jednoduše ztracený… Kolikrát zapadlo slunce za pahorek, líně znova vylezlo nahoru a kolikrát ji obrovská Niva odvezla na zkoušky k příšerně rozvrzaný zelený školní bráně… Ale ve skutečnosti neuběhl ani tejden a Bíba se objevil znova. Sedl si k jejímu prahu. Chytil za srst zrzavýho kocoura, položil si ho na klín — a takhle tam seděl. Jako když na nikoho nečeká, nikoho nevidí a sedí tam jen proto, aby mohl dvěma prstama hladit rezatýho banditu s ohořelejma fousama a utrženým levým uchem. Ola usoudila, že je to znamení. Že nadešel čas, že přišla ta pravá hodina. Vyběhla ven jen v plavkách, zastavila se a zadívala se na Bíbu pohledem hladový přihlouplý samice, zobrazujícím buď Zitu, nebo Gitu. Bíba ji přivolal prstem. A ona šla. Bíba dvěma prstama ohrnul Ole výstřih na prsou. Mrknul tam a tak nějak prostě řekl: „Máš dobrý kozy, bejby!“
Olina se naježila: „Já nejsem žádný bejby, rozumíš?“
„Tak dokaž, jak seš zvrhlá,“ a Bíba shodil zrzavou kočku z kolen.
Z levý strany, tam, kde je vždycky tma a voda zátoky v kterýmkoliv ročním období připomíná jednu velkou džuznu — tady je vítr ledovej, řezavej, po týhle straně by sotva někoho napadlo jít. Z týhle strany je vidět šedej hrb skladu na Aljaudách, vedle nich jsou jako zelenej labyrint střev poskládaný ulice a mezi nima prázdná světlezelená skvrna: část trolejbusový zastávky, zoologickýho, tý příšerný hadí líhně pod širým nebem. Akustika a vůně, to jsou jediný měřítka tohohle místa na Jaltách. Puberťáci se tady učej onanovat, kouřit trávu, voděj sem svoje přiblblý kámošky s nemytejma kundičkama, zablešený a vřískající jako tlupa malejch opiček. A sněj o Aljaudách jako o zlatý zemi Ofír. Sem ji Bíba zaved. Tady, přímo nad srázem stál krmelec, jeho tajnej úkryt. Olině to bylo fuk, a aby se divila, na to nebyl čas: prostě, jak si to vysnila, sundala plavky a vlezla na Bíbu. Jako tank. Rodiče brzo přijdou domů, a přestože byl Bíba hrdina, mohlo to bejt ve skutečnosti mnohem jednodušší. Ale zároveň i dost složitý. I když pozdějc, přesně za rok, se přizná: věděla jsem už tenkrát, když jsem s ním šla, když jsem mu dala a podobně, nenáviděla jsem toho hajzla. Nikam jinam to asi nesměřovalo. Nedá se svádět boj s vlastní krví, aniž by ji člověk nezředil tou cizí. Což nevěděla ani tenkrát, ani pozdějc, prostě nikdy… Její hedvábný měkký tělo proklouzlo pod Bíbu kupodivu velice hbitě. Dost ho tím překvapila a on se lekl, ale nedal to na sobě znát. Do chatrče foukal dírou vítr, stejně jako tenkrát, když za náma přišla na most, když úmorná přesládlost kdouloní šelestila o střechy. Spustil se odpornej slejvák. Písek za hodinu všechno nasákne, lidi i ptáci znova ustrnou v dusnu. A ona mu mezitím líbala prsty, jak pominutá opakovala, co slyšela nebo viděla, uskutečňovala svůj sen. Přece jen se jí poštěstilo. Hranice reality jako uštknutí zmije

Два кроки, лиман падає в очі синьою тарілкою. Відси тягнеться славнозвісна канава, що відділяє Аляуди, Південь від Октябрського, зачіпляючи фантастичною петлею Ялти. Повз Аляуди возять Ольку до школи і назад. Ялти перетинають андріївським хрестом дві вулиці. Травневого полохливого дня: зелень стіною, кривий синій серп лиману, сіра ґрунтова дорога. Троє чоловіків у мареві ранку виходять на вулицю. Скрізь стоїть парка робота. Запах ацетону, прілої коноплі й ритмічного постукування — так перебивають коноплю на масть. До сезону — півроку. Треба за щось жити. До вечора дітвора старанно барабанить палицями по нейлонових сорочках, натягнутих на глибокі полумиски. Потім вони ганяють у футбол, пекаря, киснуть у воді або ошиваються біля канави, мружачи, як коти від валер›янки, очі на Аляуди. Маленький п›ятачок із двома вулицями та кількома розкішними домами нависає над водою летючим островом чи авіаносцем. І схилом, вбираючи сонце в лак черевиків, піднімаються нові передвісники — як нові посланці. Двоє з прибулих були циганами. Третій голубоокий, із рожевим обличчям і широкими плечима брюнет, із приблудних, але не зальотних. Цей знав, куди і для чого прийшов. Він ішов і курив, поблискуючи смолою черевиків. Дві яскравих кульки на носаках переливалися, наче на ртутному стовпчику. Над його головою стояв синій тютюновий дим. Він курив сигарету за сигаретою, йшов поз двори. Жодна собака не гавкнула. Наче сама нерукотворна смерть виповзла на дві схрещенні вулиці. Олька бачить його з машини. Це їй нагадує кіно, яке нині в Центрі, на Совєтській. Кіно називається «Жорстоке обличчя Америки». І він зупинився: небесного кольору джинси, чорний батнік, широкий шкіряний пасок. Сигарети «Данхіл». День спалахнув у хмарах химерним блиском. Залоскотало романтикою і ще чимось, від чого ноги Ольки розсунулися самі собою. Хлопець у небесного кольору джинсах схилився, обіпершись ліктем об дверцята над відкритим віконечком. Він щось говорив. Але вона нічого не чула. Були його блакитні джинси, такого ж кольору очі. Олька зсунула ноги. І ось у такому образі виник на Ялтах Біба.

І почалися дні перелистування сторінок блискучих журналів із індійськими красенями, французькими пристрастями, фільми, що наповнювали очі слізьми, а статеві залози набрякали, звисаючи у мріях визрілими гронами пристрасті, ох, це так було пронизливо-печально, радісно, і вона готова бігти кудись туди, де падає й підіймається з лиману сонце. Вона читала еротичні, тоді сексуальні, оповідання, надряпані від руки, невідомих авторів, — авторство приписували чи то Єсеніну, чи то Толстому, чи то Пушкіну. З дитинства її привчили, що Пушкін великий. На цьому Олька й зупинилася. На кіножурналах, сексуальних оповіданнях, Пушкіні… Ну і, звісно, Біба. Густі ночі навіювали шаленство, робили її життям позбавленим спокою, надії, і все було втрачене, втрачене, втрачене… І так скільки разів сонце падало за пагорба, виповзало ліниво з-за нього, коли здоровенна Нива тягнула її на екзамени до паскудно рипучих зелених воріт школи. Але насправді минуло менше як тиждень, коли Біба з'явився знову. Він сів на їхньому порозі. Ухопив за шкірку рудого кота, поклав на коліна, і так сидів, наче нікого не чекає, не бачить, а просто йому того і треба, щоб терти двома пальцями рудого бандюгу з обпаленими вусами та обірваним лівим вухом. Олька вирішила, що це знак, що прийшов час, настала сокровенна година. Вона вибігла в самому купальнику, зупинилася, і поглядом голодної дурненької самички, зображаючи чи то Зіту, чи то Гіту, подивилася на Бібу. Біба поманив її пальцем, і вона підійшла. Двома пальцями Біба відігнув Ольці викота на грудях. Заглянувши туди, він просто якось сказав:
— А у тебе класні цицьки, мала!
Олька ковтнула гірку образу й відповіла:
— Я не мала! Не мала!

nebo zrada blízkýho člověka. Dost k tomu, aby bylo možný pochopit veškerej zmar lakýrek, co jsou ošoupaný životem…
Tohle se stalo v červenci. Po další zimě, po dalším jaru bude sedět a vystavovat holý prsa uprostřed noci, po dešti, tady u nás, na mostě, kde měsíc a kdouloně šuměj o střechy, bude strkat hrdlo flašky od piva do pusy a důležitě vykládat, co si o Bíbovi myslí. Nejvíc ji ale zajímala ta dlouhonohá blonďatá potvora s nepřítomným pohledem, chladným tělem, vysoká a blbá, jasně, určitě úplně blbá — tohle plavalo v jejích hnědejch telecích očích.

Jí šlo jedině o potvrzení vlastní důstojnosti. Z mejch úst, úst hlídače, z rukou zbojníka, z rukou i úst celýho světa, jen samozřejmě ne od Bíby a ne od tý neduživý cikánský bandy. A mně se nechtělo v souladu se všema pravidlama — mystickejma, fyziologickejma, metafyzickejma, prostě pravidlama ulice a tý druhý ulice a ještě někoho dalšího — zapamatovat si tu vleklou noc, která ne a ne skončit, která za sebou táhla nezvyklý zvuky, nasládlý vůně a holou předtuchu toho, že cosi ve vašem životě už dávno skončilo, a přesto nějakej prevít pro vás chce ty nezachytitelný chvíle polapit… Noc, sakra, noc… Zpěv teplýho větru, teplýho jako mlíko, co připlouval s vlnama alkoholu a s odlivem zanechával zápach shnilejch mandlí, hořkou a odpornou pachuť uražený ženský, vyhaslej křik chtíče i nenávisti, její lásky smíchaný s cizí krví. Až ode mě odejde, určitě na to nikdy nezapomene. A mě bude nenávidět víc než Bíbu. Protože pomsta se nepodařila a ona musela přece jen nakonec odplout do noci: tramvaje, trolejbusy moknou v depu pod krabicovým vínem, předkama a zadkama průvodčích, který si na noc ulovily několik poslintanejch parchantů. Doufám, že i tebe ošoustá nějakej poďobanej taxikář a pak tě odveze na Jalty k tatínkovi a mamince… A teď spala, hlavu pod polštářem, a najednou uslyšela, jak se kolem rozlejhá matčin řev. Trošku zaškubla nohou, vstala a vyšla na terasu. Vypadalo to následovně: křičela její nejmladší ségra, křičel její otec, křičela matka, křičeli strejdové, bráchové, švagrový i sousedi. Trouby jerišské by zmlkly před křikem jejích příbuznejch. Důvod vlastně není třeba hledat daleko: Bíbova modrooká hlava. Bez ostatních částí těla, který lidem podle práva přináležej od narození. Olina se posadila a řekla si o cigaretu. Před rodičema, před těma slušnejma lidma, si Olina řekla o cigaretu…

A já šel a šel spolu se svejma botama, kde každá díra znamenala prožitej život, šel jsem pod zastíněným cihlovým domem s vysmátejma lidma, co se valili z učeben, s lidma, co mě neviděli, i když každej druhej by se nejradši prodral na moje místo. Nechápu. Já jsem to místo stejně neznal a ani jsem se nesnažil ho hledat. Seděl jsem za stolkem ulepeným od šťávy a rozteklý zmrzliny s flaškou, velkou tmavou flaškou červenýho vína a hleděl do žlutýho poledne prořezávanýho hmyzem i jinou létající havětí. Po druhý straně šla moje míšenka: na sobě skotskou sukni, červený kozačky. Její kroky se dotýkaj země, podmaňujou si ji, hnětou jako čokoládu. Je si jistá, a proto má celej svět mezi nohama. Aspoň někdo to neskrejvá. Nalil jsem si víno. Zhltnul jsem ho, nalil si ještě jednou a zas ho zhltnul. Svět se zmenšil. Přišla ke mně a vyrazili jsme dolů do přístavu, k hranicím, na konci s barem, kde se scházeli překupníci, transvestiti a prostě teplouši. Hlavní přístav, divoký místo krytý poldama, kam choděj amatérský umělci s králičíma očima od kokainu. Tady jsem ji nechal a vydal se bloumat k přístavní hrázi, díval jsem se, jak se budujou letadlový lodě, co zpevňujou mohutnej státní krok. Pak přišla, vydali jsme se za její kamarádkou — žirafou s širokejma ramenama, měřila skoro dva metry, její jméno zadunělo v propasti paměti… Zamrdali jsme si u ní v kuchyni, pak v ložnici a žirafa ležela v koupelně opilá jak Dán. A potom jsem se z nějakýho podivnýho důvodu vrátil pod ten cihlovej dům. Jako bych čekal, že mně na krk spadne nějaká nepřístojnost, přestože už dávno spadla, ale nebyla cejtit hned. Ži-

— То доведи, шо-о-о-о-о-о ти борза, — сказав Біба і скинув з колін рудого кота.
З лівого боку, там, де зажди темно, води лиману в будь-яку пору року нагадують діри: тут вітер, холодний, наждачний; і по цій стороні навряд чи кому кортіло ходити, з цього боку видно сірий горб складу на Аляудах, і саме звідси можна побачити, як зеленими кільцями кишок складаються біля них вулиці, залишаючи вільною світло-зелену пляму — частина тролейбусної зупинки, зоопарку, дешевого гадючника під відкритим небом. Акустика і запахи — єдине мірило цього місця на Ялтах. Пацанва тут вчилася дрочити, курити драп, тягала своїх недоумкуватих одноліток із немитими проміжностями, блохастих і верескливих, як виводок чумизих мавпенят. І мріяла про Аляуди, наче про золоту країну Офір. Сюди і привів її Біба. Тут, на самому урвищі, стояв сажок, його таємний схрон. Ольку це не захопило, а щоб здивуватися, у них не було часу: вона просто, як те намріяла, стягнула купальника й полізла на Бібу. Просто-таки танком. Скоро повернуться батьки, і хоча Біба був героєм, та в реальності все набагато простіше, а втім, і складно. Хоча пізніше, рівно за рік, вона зізнається: я знала, я вже тоді, коли лягала, коли давала і прочая, ненавиділа цього нікчему… Напевне, виходило саме на те… Неможливо боротися зі своєю кров'ю, не розчинивши свою у чужій… Вона не знала цього, ані тоді, ані пізніше, й ніколи… Вона досить-таки вміло прошаснула під нього м'яким шовковистим тілом, чим дуже здивувала Бібу, і він перелякався, але продовжував тримати понти: в дірки у халабуді дув вітер, як і тоді, коли вона прийшла до нас, на міст, під солодкий до смертельного шелест айви об дахи. Лив паскудний довгий дощ. Через годину пісок вбере все, знову повиснуть у духоті люди та птахи. О, а вона цілувала йому пальці, з маніакальністю повторювала почуте й побачене, реалізовуючи свою мрію. Напевне, їй таки поталанило. Межа реальності — як укус гадюки або як зрада близької людини… Цього вистачило і цього досить, щоб зрозуміти всю марноту зношених по життю черевиків… Це в липні. Рівно через одну зиму й одну весну вона сидітиме, виставивши голі груди, серед ночі, після дощу, тут у нас, на мосту, з шелестом місяця й айви на дахах, застромлятиме горлечко пива у рота, важно розповідаючи, що вона думає про Бібу. Її цікавило більше — довгонога світловолоса сучка з відстороненим поглядом, холодним тілом, висока й дурна, — так, напевно дурна, ось що плавало в її карих телячих очах.

Цього вона хотіла, підтвердження власної гідності. З моїх уст, з уст сторожа, з рук бандюги, з рук і уст всього світу, але, звісно, не від Біби і не від того золотушного циганського кодла. І за всіма правилами — містичними, фізіологічними, метафізичними, просто правилами вулиці й ще тієї вулиці, і ще когось, — мені ніяк не либенилося запам'ятовувати цю тягучу ніч, яка ніяк не хотіла закінчуватися, тягнучи за собою незвичні звуки, приторні запахи, і просто передчуття того, що щось давно закінчилося у твоєму житті і якась паскуда хоче нагнати невловиме, разом із тобою… Ніч, блядь, ніч… Спів теплого вітру, теплого, наче молоко, що напливав хвилями алкоголю, а з відпливом лишав трупний присмак мигдалю, гіркий і жорстокий запах ображеної жінки, вигаслий крик хіті й ненависті, її любові, перемішаної з чужою кров›ю. Тож, ідучи від мене, вона ніколи цього точно не забуде, ненавидячи мене більше, ніж Бібу. Тому що помста не вдалася, і вона так і пішла в ніч: трамваї, тролейбуси мокнуть у депо від шмурдяка, передків та задків кондукторш, що наловили на ніч кількох мєлких… Маю надію, тебе таки трахне якийсь рябий таксист, і відвезе на Ялти до тата і мами… А зараз вона спала, сховавши голову під ковдрою, слухаючи, як колами розходиться крик матері. Але невдовзі, трохи подригавши ногою, вона встала, вийшла на терасу. І вийшло так: кричала її найменша з сестер, кричав її батько, кричала мати, кричали дядьки й брати, невістки

vot se přece jen podobá hemeroidům. Banálnost, to je nazpaměť naučená každodenní tragédie.
A když někdo natáhne brka, lidi si vymejšlej závažnější a důležitější příčiny. Tak to bylo i v Bíbově případě. I když tady, teď, pod tím cihlovým domem, byl ještě naživu a já jsem nemyslel na tamtoho Bíbu, dokud jsem nezahlídl ji jako odtrženou od studenýho bílýho papíru života… Teda tak…
Ona, Irena, seděla jako dítě: s rukama na kolenou, mezi lopatkama chladivej pot. Luxusní výloha lékárny za levým ramenem. Slabiewski tam vypisuje recepty pro Tomíka a Šmeliče. Tam teď hořej její nádherný vlasy. Vadik Slabiewski, zlatozubá veselá kopa. Jo, i teď krčí ramenama. A ona jde a snaží se záda držet zpříma, ale nohy má jako závaží, svět je těžkej, železnej, ten hnusnej svět, ve kterým nikdy neexistoval soucit, jen chladná vypočítavost. Slunce jí připomíná rozžhavenej cín nebo zlato, cejtí vůni rozpálenýho kovu. Čeho má člověk víc: prázdnoty, nebo zbytečnosti?

A zamával jsem na ni.
Pomalu obrátila hlavu, usmála se a sestoupila po vysokejch žulovejch schodech, co vedly z lékárny, sem, do ulepenýho světa vos, šťávy, vína a nanuků. Jižní poledne se probíjelo skrz všudypřítomný, naštvaný až vzteklý bzučení vos a pronikalo kovem od jednoho stolku ke druhýmu, průzračný, inkrustovaný do čistoty smrti za úsvitu… Pomalu zvedla ruku a ještě jednou zamávala.

Rudej rozbřesk se linul trubama a v loďařský fabrice zapištěla proletářská siréna, která vymrštila položivý tulení a odulý těla z postelí. Siréna něco požadovala, tak nějak zvířecky i lidsky zároveň. Ta potvora troubila a troubila do umrtvenýho vzduchu, prosolenýho mořským vánkem, nočním orgasmem, zvratkama, zpocenejma zadkama a rtama žádostivejma a přeslazenejma až k banálnímu konci. Vonělo to tady mořem, borovicovejma větvema, co protkávaj tohle podkroví: postel s rezatejma koulema na pelesti, deka prošitá třema nitkama, noční stolek, stůl, magneťák, ještě kotoučovej, a spousta prázdnejch flašek. A úsvit, zarudlej skoro do rezata.
Nemusel jsem si nic myslet. Jsem vyšroubovávanej z ní, z něj, ze všeho na světě, co se plazí a hejbe různejma směrama, na povrchu, dole i nahoře. Spala celou noc, schoulená jako embryo. Trošku se zavrtěla, nedařilo se jí schovat její dlouhý nohy, který trčely zpod tý modrý deky, prošitý třema nitkama. Dejchala čistě jako dítě. V koutkách očí se jí usazovala všechna nemohoucnost světa, zdechlin i zla. Na moři má oči určitě zelený — nebo v dešti — pevný a čistý, kouzelně vzdálený.
Šel jsem k oknu. A jako bych dostal ránu, jako by praskla okenní tabulka, jako by se roztrhlo samo nebe. Najednou bylo ticho, slunce zmizelo, na obloze zůstal jen rozmazanej dehet vaty mraků. Černá žíla tramvajový koleje. Odešel jsem od okna, sedl si a začal počítat ampule. Bylo jich deset.

Hydrochlorid morfinu. Jen jsem seděl a kouřil: takže ona, Olina, Bíba a ještě někdo z týhle party, Albertík s rozechvělejma rtíkama a s milým úsměvem svrchovanýho pomazanýho na ksichtě — tak oni vítali rudej potrhanej úsvit bez starostí a pokoje. Průjem a utišení. Polil mě studenej pot. Kouř z cigára se s typickou ranní příchutí a vůní táhnul ke stropu a připomínal světlej prach. Jo, a předtím bylo… Klid najdete až v hrobě, jinak to nejde. Je to jako ušmudlanej axiom dětskejch kalhot, prasklýho kondomu, zlomená jehla v žíle, lok kořalky, co se namísto do krku dostal do nosu. Světlej ranní prach na její tváři… Nejlíp, kdyby si sama zastavila srdce. Hlavně by ale měla zastavit to, co zavádí její chladnej rozum do houštin šílenství a přitom hledá bolestivý potvrzení v lidský logice. Růžovej prach svítání na jejím krku…
Tam, za šedivým chobotem truby, leží Habeš. Země pohlcená zelenou tlamou prolákliny. Lidi v ní rostli z generace po generaci, aniž

й просто сусіди. І єрихонські труби заглухли б перед оравою її родичів. Ну, за причиною далеко ходити не треба було… Голубоока голова Біби. Без інших частин тіла, що по праву належить людині від народження. Олька сіла й попросила сигарету. При батьках, при чесному народі попросила сигарету…

А я йшов, ішов, разом зі своїми черевиками, де кожна тріщина означала прожите життя, я йшов під бутовим будинком, з тінями на ньому, з веселими людьми, що вивалювали з аудиторій, з людьми, що не бачили тебе, хоча кожен другий чомусь перся на моє місце, якого я не знав і не намагався шукати. За столиком, липким від сиропу, розталого морозива, з пляшкою, великою темною пляшкою червоного вина, я сидів і дивився в жовтий полудень, що його сікла комашня й прочая летюча тварь. Тим боком ішла моя полукровка: у шотландці, червоних чоботях. У неї роки чіпляють землю, підтягують під себе, мнуть, як шоколад. Вона впевнена, а тому весь світ у неї між ногами. Принаймні, ніхто цього не приховує. Я налив стакан вина. Випив, ще раз налив і випив. Світ зробився тісним. Вона підійшла, і ми рушили вниз до порту, до митниці з баром, де збиралися бариги, трансвестити й просто гоміки. Головпорт, шалене місце з ментовською підставою, доморощеними митцями з кролячими від кокаїну очима. Там я і лишив її, поперся без цілі до пірсу, — дивитися, як будуються авіаносці, зміцнюючи могутній державний крок. Потім вона прийшла, і ми завалилися до її подруги — дилди з широкими плечима, майже тобі два метри зросту. Ім›я її гухнуло в дірку пам›яті… Ми трахнулися у неї на кухні, потім у спальні, а дилда лежала п›яна в драбадан у ванній. І потім, з якоїсь дивної причини, я повернувся під бутовий будинок, наче чекаючи, що тобі на шию звалиться якесь неподобство, хоча воно давно звалилося, та відчуваєш його не відразу. Життя таки нагадує геморой. Банальність — це завчена напам›ять щоденність трагедії.

Тому, коли хто склеює ласти, люди вигадують серйозніші та вагоміші причини. Так було і з Бібою. Хоча тут, зараз, під бутовим будинком, він був живим, і я не думав про того Бібу, доки не бачив її, наче зірвану з холодного білого аркуша життя… Ото так… А вона, Ірка, сиділа по-дитячому — руки на коліна, холодний піт між лопатками. За лівим плечем — шикарна вітрина аптеки. Там Слабєвскі виписує рецепти для Фіми і для Халяви. Там зараз горить розкішне її волосся. Вадик Слабєвскі — золотозубий веселун, він і зараз розводить руками. І вона йде, намагаючись тримати рівно спину, але ноги наче гирі й світ тяжкий, металевий блядський світ, де ніколи не було співчуття, а лиш розрахунок. Зараз їй сонце нагадує розтоплене олово чи золото. Вона чує запах паленого металу. Чого більше в людині: пустоти чи нікчемства?

І я помахав їй рукою. Вона повільно повернула голову, усміхнулася, і зійшла з високих гранітних сходинок аптеки сюди, в липкий світ ос, сиропу, вина й морозива. Полудень пробивався злим, пронизливим, лютим вищанням ос, наливаючи метал від одного столика до іншого, прозорий, інкрустований до чистоти смерті на світанку… Вона повільно підняла руку, ще раз помахала…

Рудий світанок паморочився з труб, і на кораблебудівному заводі бздом звилася пролетарська сирена, викинувши з ліжка напівживі, тюленячі, з відливом брезклості тіла громадян. Сирена чогось хотіла, зовсім-таки по-сучому і людському. Це падло сурмило і сурмило в неживе повітря, солоне від морського бризу, нічних оргазмів, блювотиння, запітнілих задниць і ротів, жадних і спокусливих до приторності банального кінця. Пахло морем, сосновими гілками від дощок, котрими прошито горище: ліжко, з іржавими кулями на бильцях, стьобане у три нитки одіяло, тум-

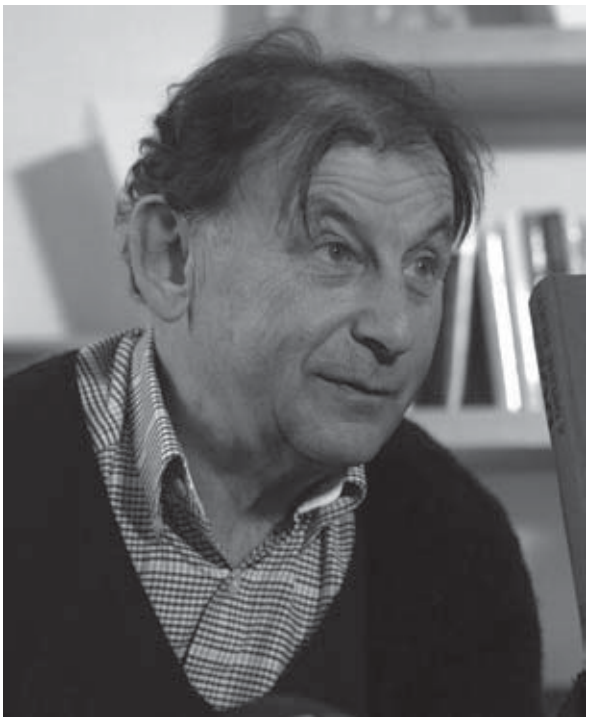
by věděli, kde žijí, ale všechno mohli kdykoliv rozhryzat na poloviny. Střechy jejich domů srůstají se zemí. Po takovejch střechách se klidně můžete procházet: za úplňku, za novu, za deště, za dusna, přitom ani netušíte, že dole žijou prťavý zrůdičky, vejš než sto padesát centimetrů tam žádnej chlap nevyrost. Kdo byl silnější, ten z toho místa s podivným názvem Habeš odešel… Odsud je teda Habeš vidět a ještě je vidět z hlavního nádraží. Odtamtud přišel Bíba. A nikdy se tam už nevrátí: do prohnilejch čtverců garáží, krmelců, domečků, co se ničím nelišej od krmelců. Tady se prolejvá krev nad fotkama nepřátel, zabodávaj se do nich nože, po domech hřměj řetězy a struny od piána. Pak vyjdete ven a hned vedle začíná Varvarivka. Vily, sladkej klid, zajištěnej život. A taky smrt jako žlutá pryskyřice… Kouřím, popotahuju dým, vlhkej vzduch, šero za rozbřesku. Ona spí, a to je dobře. S narůstající lhostejností jsem teď matně začínal chápat, co Bíba chtěl, po čem vlastně toužil: vypadnout z toho zapadákova. Jeho lákaly porcelánově čistý okna ve vilách, drahý domy, auta se státníma značkama. No co, byl tomu až moc blízko… A proč byl? Napadlo mě, a hned to odeznělo. Odhrnul jsem tu trojmo prošívanou deku a lehl si vedle ní. Únava vždycky něčím připomíná smrt; jen jí chybí ta čistota. Spánek se teď podobá klaustrofobii. A křik ptáků se rozbíjí o podkrovní stěny. Sama si radši zastav srdce… Radši si sama zastav srdce… Radši si sama zastav srdce… Ptáci se kolem dokola, úporně a zatvrzele, vracej do svejch hnízd. Je to přece jen netvor, ten posranej Bíba. Žíla kolejí už zmodrala. Brzo přijedou z města tramvaje, v jednom vrhu, v karavaně za sebou, secvičený jako cirkusoví psi. Za sebou, za sebou, za sebou…

бочка, стіл, магнітофон, ще з бобинами, і купи порожніх пляшок. І рудий, до падлючої іржавості, світанок. Мені не треба нічого думати. Мене вивертає від неї, від нього, від усього на світі, що повзає і рухається у всіх напрямках, на поверхні, під і над. Вона спала цілу ніч, згорнувшись у позу зародка, трохи пововтузилася, ніяк не могла примостити свої довгі ноги, які так і стриміли з-під синьої стьобаної у три нитки ковдри. У неї чисте, ще дитяче дихання. Вся неміч світу, дохла, зла умощувалася в кутиках її очей. У неї, напевне, на морі вони зелені, або під дощ — тверді й чисті, заворожуюче далекі. Я підійшов до вікна. І мене вдарило, так, як тріснула шибка, як розірвалося небо. Відразу тиша, без сонця, з ватою хмар, як розмазаний по небу дьоготь. Чорна вена трамвайної колії. Я відійшов від вікна, сів, і став рахувати ампули. Десять штук.

Чистоган морфіну гідрохлориду. Я сидів, курив: так вона, Олька, Біба, ще хтось із компанії, Альбертик, — із тремтячими губами, радісною посмішкою всезагального помазаника на харі, — вони зустрічали руді, рвані світанки, без турботи й спокою. Пронос і заспокійливе. Це — як віру засунути в сраку до чорта. Я закурив: дим білим пухом, із характерним для ранку присмаком і запахом, потягнувся під стелю… Да, а перед цим було… Спокій завжди є спокій могили, інакшого не шукайте. Як задрипана аксіома дитячих штанців, лопнутого презерватива, зламаної у вені голки, ковтка горілки, що пішла носом і не в те горло. Блідий пух ранку в неї на щоці… Краще їй самій зупинити своє серце. Їй головне зупинити те, що заводить її холодний розум у нетрища безумства, шукаючи в логіки болючого людського підтвердження… Рожевий пух світанку в неї на шиї… Там, за сірим хоботом труби — Абіссінія, що провалилася в зелену пащу улоговини. Район, де люди виросли, з покоління в покоління не знаючи, де вони живуть, але готові перегризти навпіл. Дахи їхніх будинків зростаються з землею. Тими дахами можна гуляти: в повний місяць, у молодика, в дощ, у спеку, навіть не здогадуючись, що там, внизу, живуть маленькі потвори. Хто сильніший, той покидав місцину під дивною назвою Абіссінія… Отак, звідси видно Абіссінію, а ще її видно з центрального залізничного вокзалу, і звідти прийшов Біба, і туди він вже ніколи не повернеться: в прогнилі квадратики гаражів, сажків, будиночків, що нічим не відрізняються від сажків. Тут ллють кров на фотокартки ворогів, колють ножами, перед тим, як вийти на вулиці, погуркуючи ланцюгами чи струнами від піаніно. Вони виходять, і відразу починається Варварівка. Дачі, солодкий спокій, встатковане життя. І там теж жовтою смолою смерть… Я курю, втягуючи дим, вологе повітря, світанковий присмерк… Вона спить, і то добре… Зараз, у напливанні байдужості, я втомлено розумів, чого хотів і чого прагнув Біба: не лишитися в тих нетрях — його підманювали порцеляново-чисті вікна дач, дорогих особняків, машин із державними номерами… Що ж, він був надто близько до цього… А чому був? — стукнуло й відійшло. Я відсунув стьобане одіяло, шите утроє, і приліг поруч. У втоми завжди є щось від смерті. Але немає її чистоти… Зараз сон нагадує клаустрофобію. І крики птахів розбиваються об стіни горища… Краще сама зупини серце… Краще сама зупини серце… Краще сама зупини серце… Птахи, коло за колом, уперто, коло за колом, повертаються у свої гнізда. Таки він монстряка, цей грьобаний Біба… Вена колії наливалася синім. Скоро з центру підуть трамваї, виводком, один за одним, вправні, як циркові собаки, караваном. Один за одним, один за одним, один за одним…

‹ Обкладинка електронного видання книги

Міхал Жантовски

Ochlazení (ukázky)

TEXT: Michael ŽANTOVSKÝ (Daniel WOLF)

Охолодження (уривки)

ТЕКСТ: Міхал ЖАНТОВСКИ (Даніел ВОЛФ)[1]

[1] **Міхал Жантовски (Michael Žantovský)** (нар. 1949) – чеський письменник, перекладач з англійської, психолог, політик, сенатор, дипломат, речник і радник президента ЧР Вацлава Гавела, колишній посол Чеської Республіки у США, Ізраїлі та Великобританії, нині – директор бібліотеки імені Вацлава Гавела у Празі. Походить з родини празьких інтелігентів, історика та перекладачки. Закінчив у 1973 році Філософський факультет Карлового університету, спеціалізація «психологія», у 1968-69 роках навчався у Монреалі (Канада). У 80-х роках працював у дослідницькому інституті психіатричної лікарні в празьких Богницях. З 1980-го працює на літературній ниві, писав тексти для пісень відомих чеських виконавців. Наприкінці 80-х працював у британському агентстві новин «Ройтерз» празьким кореспондентом. Був серед засновників «Громадянського форуму», згодом вступив до партії «Громадянський демократичний альянс» («ОДА»), був його головою два роки. Після цього – на дипломатичній службі. Перекладав з англійської модерну прозу та драму, зокрема Джеймса Артура Болдуіна, Тоні Моррісона, Вуді Аллена та інших, а також публіцистику Мадлен Олбрайт та Генрі Кіссінжера. Також із івриту переклав книгу Амоса Озе «Нарис про кохання та тьму». Написав разом із першою дружиною, журналісткою Крістіною Жантовскою (Кіцовою) п'єсу «Голодні горла», багато есе та статей, монографію «Гавел».

«Охолодження. Шпигунський трилер з близького майбутнього» під псевдонімом Даніел Волф видав у 2008 році. У 2016 році книга вийшла у другому, трохи видозміненому, виданні, під справжнім авторовим ім'ям, у видавництві «Простор». Цей науково-фантастичний трилер описує прохолодні відносини між Росією, Європейським союзом і НАТО. Коли Росія припиняє постачати нафту і газ до Європи, К. працює на чеські спецслужби у Білорусі. Невизначеність зовнішнього і внутрішнього світу К. багато в чому нагадує кафкового прототипа – Йозефа К. В середовищі оперативників, співробітників МВС і КДБ оповідач не може не бути впевнений у безпеці. Повинен діяти рішуче, точно оцінювати ситуацію і ретельно продумувати кожний крок. Але він живе в примарному світі дзеркал, в яких людина не довіряє нікому, навіть собі. На початку роману російські танки придушують повстання в Білорусі, як і у Празі 1968 року. Надією залишається тільки любов… «Охолодження» - це роман про сучасність, не лише про майбутнє.

Міхал Жантовський наприкінці квітня відвідав київський «Книжковий арсенал 2016», де розповів про цю книгу. Її український переклад роботи Олександра Стукала готується до видання у новоствореному видавництві „Чеського центру" в Києві.. Детальніше див. «Пороги» №2 2016, стор. 22.

Ze tmy se ozývalo neodbytné vrnění. Nebyl to ani zvonek, ani bzučák, ani klakson, bylo to něco, co snad mělo znít lidskému uchu lahodněji, ale v téhle chvíli působilo stejně protivně jako obsílka od daňového úřadu. Chvíli šmátral kolem sebe, aby zdroj toho zvuku našel a zastavil, ale podařilo se mu jedině shodit mobilní telefon na zem, kde přístroj pokračoval ve vrnění. Posadil se na posteli a hlava se mu roztočila tak, že si musel zase lehnout. Budík v mobilním telefonu přestal vrnět.

K. otevřel oči a chvíli pozoroval, jak se paprsky z reflektorů aut, pronikající zvenku štěrbinami v žaluziích, posunují po stropě směrem na západ. Znamenalo to, že lidé jedou do města do práce. Protože bylo ještě šero, muselo být brzy ráno a on zase nemohl dospat. Přesněji to určit nedovedl, protože čas odečítal z mobilního telefonu, a ten ležel na zemi.

Naprázdno polkl a ucítil v krku ocásek včerejší vodky. Znovu zašátral na nočním stolku vedle sebe a tentokrát se mu podařilo nahmatat sklenici vody, aniž ji převrhl. Opatrně se vysoukal po polštáři nahoru a napil se. Trochu to pomohlo.

V místnosti bylo ještě něco, co tam nepatřilo. Nedokázal to hned identifikovat, ale bylo to cosi, co tam nemělo být, co ho rušilo a zneklidňovalo. Nejspíš právě proto se probudil tak brzy. Rozhlížel se kolem očima, které už přivykly šeru, ale neviděl nic než knihy a sklenici vody na nočním stolku, šatstvo poházené na židli a příšernou erární grafiku na protější zdi. Kromě zvuků motorů a pneumatik automobilů projíždějících pod okny venku na ulici neslyšel vůbec nic.

Pak to ucítil a znovu se ho zmocnila lehká nevolnost. Kromě povědomého pachu noci, s kterým se obyčejně probouzel, se v místnosti vznášel i nasládlý koktejl vůně parfému, vychladlého potu a ženského těla.

Telefon se opět rozvrněl. K. vstal z postele a bosou nohou přišlápl červené tlačítko. Opláchl si obličej studenou vodou, uvařil si kávu a stále ještě v pyžamu se v obývacím pokoji posadil k počítači.

OPOZICE A VLÁDA SE BLÍŽÍ K ČELNÉMU STŘETU

Minsk, 25. dubna. Od našeho zvláštního zpravodaje (ASA).

Den před výročím černobylské katastrofy v roce 1986, která je pro běloruskou opozici tradiční příležitostí k demonstracím za demokracii a lidská práva, připomíná tato poslední výspa stalinismu v Evropě obležené město. Mladí lidé přijíždějící vlaky a autobusy z venkova jsou zadržováni na nádražích a autobusových stanicích ozbrojenými policejními hlídkami, surově naháněni do připravených policejních antonů a odváženi desítky kilometrů zpátky na venkov, kde jsou vysazováni uprostřed polí navzdory teplotám, které v noci stále ještě klesají pod bod mrazu. V centru města hlídkují zvláštní policejní jednotky vybavené obrněnými transportéry, hasičskými vozy a metr a půl dlouhými holemi. Prezident Pavlušenka obvinil z organizování demonstrací „imperialistické kruhy Západu", snažící se vnutit Bělorusku svoji verzi „zkorumpované a zdegenerované demokracie". „Komu se nelíbí náš svobodně zvolený politický systém, může táhnout," prohlásil Pavlušenka v projevu v běloruské televizi. „Kdo ale pozvedne ruku proti našemu lidu, tomu ji urazíme."

Běloruská opozice se odmítá nechat zastrašit výhrůžkami bývalého předsedy kolchozu, který vládne zemi železnou rukou za pomoci tajných služeb rekrutujících se z příslušníků KGB. „Bělorusko patří do Evropy," prohlásil Andrej Michalčuk, vůdce běloruské demokratické opozice, která se po letech vzájemných třenic a rozmíšek sjednotila do jediného mohutného proudu. „Nechceme nic víc a nic míň, než na co má právo téměř půl miliarda Evropanů od Dublinu až po Kyjev. Červenobílá revoluce (nazývaná podle Pavlušenkou zakázané tradiční běloruské vlajky) zvítězí."

Ve večerních hodinách byl v Minsku klid. Na ulici bylo míň chodců než obvykle. Obchody, které zde dodržují otevírací hodiny z časů socialismu, jsou zavřené. Zmizeli i těžkooděnci pohotovostních jednotek.

З темряви лунало набридливе бурчання. Це не був ані дзвін, ані вереск, ані гудок, а наче щось приємне для людського вуха, та на цю мить воно дратувало, ніби виклик до податкової інспекції. Трохи нишпорив навколо себе в пошуках джерела того звуку, щоб його вимкнути. Та йому вдалося тільки скинути мобільний телефон на підлогу. Там апарат продовжив своє життя. Він сів на ліжко. Голова так закрутилася, що йому довелося знову лягти. Будильник у мобілці припинив бурчати.

К. розтулив очі і якусь мить спостерігав за променями від фар автомобілів, які проникали ззовні через щілини в жалюзі й переміщались стелею на захід. Це означало, що люди їдуть до міста на роботу. Був ще сірий ранній ранок, але він вже не міг дрімати. Не знав точно котра година, бо час він відраховував із мобілки, а та валялася на підлозі.

Зробив порожній ковток, і відчув у шиї залишки вчорашньої горілки. Знову навпомацки провів рукою десь біля тумбочки, і цього разу нащупав склянку води без того, щоб вона перекинулася. Він обережно піднявся на подушку і випив. Це трохи допомогло.

В кімнаті було ще щось неналежне. Він не міг одразу визначити, що саме, що саме його відволікало і тривожило. Швидше за все, тому й він прокинувся так рано. Роздивлявся навколо очима, які вже звикли до темряви, але не бачив нічого, крім книг і склянки води на нічному столику, розкиданий на стільці одяг і жахливу казенну побілку на протилежній стіні. Окрім звуку двигунів та шин легкових автомобілів, які проїжджали під вікнами зовні на вулиці, не чув більш нічого.

Потім він відчув це знову, і взяла його легка нудота. Окрім знайомого запаху ночі, з яким він зазвичай прокидався, в кімнаті підіймався солодкий коктейль духів, холодного поту і жіночого тіла.

Телефон знову розбринівся. К. встав з ліжка, і босоніж наступив на червону кнопку. Сполоснув обличчя холодною водою, зварив собі кави, і, не знімаючи піжами, у вітальні сів за комп›ютер.

ОПОЗИЦІЯ І УРЯД ЙДУТЬ НА ПРЯМЕ ЗІТКНЕННЯ

Мінськ, 25 квітня. Від нашого спеціального кореспондента (ASA). За день до річниці чорнобильської катастрофи у 1986 році, яка для білоруської опозиції традиційно є можливістю демонстрацій за демократію і права людини, цей останній форпост сталінізму в Європі нагадує місто в облозі. Молодих людей, які прибувають потягами і автобусами із інших міст та сіл, на залізничних і автобусних вокзалах затримують озброєні патрулі поліції. Їх жорстоко заганяють до підготовлених поліцейських фургонів і відвозять за десятки кілометрів назад в провінцію, де висаджують посеред поля, незважаючи на температуру, яка вночі все ще падає нижче нуля. У центрі міста чергують спеціальні поліцейські підрозділи, оснащені бронетехнікою, пожежними машинами і півтораметровими палицями. Президент Павлюшенко звинуватив у організації демонстрацій «імперіалістичні кола Заходу», який намагається нав›язати Білорусі свою версію «корумпованої і виродженої демократії». «Кому не подобається наша вільно обрана політична система, може валити звідси», – заявив Павлюшенко в промові, трансльованій білоруським телебаченням. «Хто підніме руку проти нашого народу, тому ми її відрубаємо».

Білоруська опозиція відкидає залякування колишнього голови колгоспу, який керує країною залізною рукою за допомогою спецслужб, набраних зі співробітників КҐБ. «Білорусь – це Європа», – каже Андрэй Міхальчук, лідер білоруської демократичної опозиції, яка після багатьох років взаємної ворожнечі і чвар об'єдналася в єдиний могутній потік. «Ми не хочемо нічого більше і нічого менше, ніж те, на що має право майже півмільярда європейців від Дубліна до Києва. Червоно-біла революція (назва-

Jenom šedivé pancíře transportérů a hasičských vozů rozmístěných na strategických křižovatkách naznačují, že jde o klid před bouří.

Průvod vyrazil v pravé poledne od katedrály Panny Marie po třídě Maxima Bahdanoviče, běloruského básníka, k jehož národně romantickému odkazu přispěla i skutečnost, že zemřel v pětadvaceti letech na tuberkulózu. V jeho čele kráčeli představitelé demokratického hnutí, studentští disidenti, pravoslavný pop i katolický farář. Průvod čítající více než třicet tisíc převážně mladých lidí nesl zakázané běloruské vlajky a transparenty s hesly o svobodě a demokracii. Na mostě přes řeku Svislač mu zahradily cestu zvláštní jednotky běloruské policie. Průvod se zastavil. V té chvíli z postranní ulice před mostem vyrazila jednotka těžkooděnců a zahradila cestu zpět. Z věže velitelského transportéru na druhé straně mostu se vysoukal obtloustlý major a s uspokojením přehlédl svoje dílo. Pak dal rozkaz zahájit palbu. První řada průvodu padla jako podťatá. Ostatní se vrhali na zem, skákali z mostu do řeky nebo se tlačili zpátky. Ty z posledních řad, kterým se podařilo z mostu ustoupit, srážely k zemi obušky milicionářů ze zadního voje. Bezvládná, zkrvavená těla házeli přes postranice čekajících nákladních vozů. Palba trvala necelou půlminutu. Na mostě zůstalo ležet šestatřicet mrtvých a přes stovku zraněných. Dalších dvanáct lidí našlo smrt po skoku z mostu. Čtyřicet pět lidí si tak přivodilo lehčí či těžší zranění, většinou fraktury pánve a dolních končetin. Protože ambulance čekaly na pobřežní komunikaci pod mostem, mohli tito zranění vlastně mluvit o štěstí. Mrtvá těla naházeli policisté do pohřebního antonu. Vodní děla hasicích vozů, původně určená k nekrvavému zásahu proti demonstrantům, spláchla krev z vozovky. Za hodinu nebylo po demonstraci ani stopy. Jen zkrvavená červenobílá vlajka, která se při pádu svého nositele zaklesla do konstrukce mostu, připomínala, že zde došlo k hromadné vraždě.

UZI Praha
BLESK! 27. dubna 140427PT
PAVLUŠENKA SE ZBLÁZNIL
Podle Pavlušenkova (P.) blízkého spolupracovníka (X.) trpí P. již několik let obdobími bezmoci a deprese, střídanými náhlými návaly energie provázenými radikálními a neracionálními kroky. Rozkaz ke střelbě do demonstrujícího davu, který nebyl tento rok o nic početnější ani radikálnější než při předchozích výročích Černobylu, vyšel podle X. přímo od P. a byl formulován jednoznačně a vulgárně. „Pastreljať etu svoloč," pravil prý P. během přímého telefonického spojení s předsedou běloruské KGB. Možná se jedná o jediné očité svědectví představující důkaz o přímé účasti P. na včerejším masakru. Hned příští rozkaz se podle X. týkal likvidace veškeré dokumentace o zásahu včetně záznamů telefonických rozhovorů a rádiového spojení na štábní i operační úrovni.
Běloruská opozice je v šoku. Poté, co byli zastřeleni tři z pěti vůdců opozičních stran, se oba zbývající, Vladimir Šuškanič a Bogdan Plech, uchýlili do ilegality. Odborářský vůdce Grigori Gončar nalezl úkryt na německém velvyslanectví
v Minsku a požádal zde o azyl.
Většina zdejších evropských diplomatů je nelíčeně zděšena; dokonce i ruská diplomacie je vůčihledně znechucena tupostí svého klienta. Velvyslanec Alexandrov odcestoval vzápětí po incidentu do Moskvy a ruští diplomaté se vyhnuli i včerejší recepci u příležitosti návštěvy íránského ministra zahraničí. Jeden ruský diplomat, pravidelný návštěvník nočního podniku Ninočka, se ale vyjádřil o nejvyšším představiteli spřáteleného státu jako o „chuji". Novému ruskému prezidentovi Voroněnkovi, který se navzdory některým svým kontroverzním výrokům zatím vyhýbal dalšímu ochlazování vztahů mezi Ruskem a Západem, značně pochroumaných za jeho předchůdců, se běsnění P. nemůže hodit do krámu. K.
MINSK KONEC

на на честь традиційного білоруського прапора, забороненого Павлюшенком) переможе».
Увечері у Мінську було спокійно. На вулицях – менше пішоходів, ніж зазвичай. Крамниці, які дотримуються графіку роботи з часів соціалізму, зачинені. Зникли й спецпідрозділи швидкого реагування. Тільки сіра броня транспортерів і пожежних машин, розміщених на стратегічних перехрестях, показує, що це – тільки затишшя перед бурею.

Колона маніфестантів вирушила саме в полудень від собору Богоматері Марії проспектом Максіма Багдановіча, білоруського поета, до чиєї національно-романтичної спадщини додався і той факт, що він помер у 25 років від туберкульозу. На чолі процесії йшли лідери демократичного руху, студентські дисиденти, православний піп та католицький священик. Процесія нараховувала більше тридцяти тисяч в основному молодих людей, які несли заборонені білоруські прапори і транспаранти з гаслами про свободу і демократію. На мості через річку Свіслач їм перегородили шлях спеціальні підрозділи білоруської міліції. Процесія зупинилася. У цей момент з бічної вулиці перед мостом вийшов підрозділ ОМОНу[1], який перекрив їм шлях назад. З вежі командного транспортеру на іншій стороні моста виліз товстий майор, і не без задоволення обстежив поглядом свою роботу. А потім віддав наказ відкрити вогонь. Перший ряд процесії впав, як підкошений. Інші кинулися на асфальт, почали стрибати з моста в річку або тиснутися назад. Тих з останніх рядів, які зуміли збігти з моста, збивали на землю кийки міліціонерів заднього загону. Безпомічні, закривавлені тіла кидали через борти у підготовлені вантажівки. Стрілянина тривала менше тридцяти секунд. На мосту лежало тридцять шість убитих і понад сто поранених. Дванадцять людей загинуло через стрибок з мосту. Сорок п'ять людей таким чином отримало важкі або легкі травми, в основному переломи тазу і нижніх кінцівок. Оскільки машини швидкої допомоги чекали на набережній під мостом, травмованим фактично поталанило. Мертві тіла поліцейські нажбурляли до похоронного «антону»[2]. Водомети пожежних машин, спочатку призначених для безкровного розгону демонстрантів, змили кров із проїжджої частини. Через годину від демонстрації не залишилося навіть сліду. Тільки закривавлений червоно-білий прапор, який після падіння власника застряг у конструкції моста, свідчив, що тут відбулося масове вбивство.

Управління зовнішньої інформації Прага
БЛИСКАВИЧНО! 27 квітня 140427ПТ
ПАВЛЮШЕНКО ЗБОЖЕВОЛІВ
За словами близького співробітника (Х.) Павлюшенка (П.), П. вже кілька років страждає на безпорадність і депресію, які змінюються раптовим припливом енергії, супроводжуваним радикальними та ірраціональними діями. Наказ відкрити вогонь у натовп демонстрантів, який ані за кількістю, ані за радикалізмом ніяк не відрізнявся від попередніх чорнобильських річниць, був даний, як свідчить Х., безпосередньо П., і був сформульований однозначно та вульгарно: «Пастрєлять ету сволоч», – сказав нібито П. під час прямого телефонного зв›язку з головою білоруського КДБ.

[1] ОМОН (з рос. «Отряд милиции особого назначения») – загальна назва спеціальних загонів міліції у країнах пострадянського простору, призначених для «забезпечення порядку» під час масових акцій. Відзначаються надзвичайною жорстокістю і захистом усіх прокремлівських режимів.

[2] «Антон» – прийнята у ЧССР розмовна назва спеціального автобусу (схожого на «автозак») на зразок східнонімецького «Робура».

„Viděl jste to?“ Velvyslanec stál ve dveřích kanceláře a nechápavě třeštil oči na obrazovku. „To přece není možné!“
„A co má být?“ vyštěkl K. a prudce si strhl sluchátka z uší. Vzápětí zalitoval toho výpadu vůči slušnému, byť trochu zmatenému šedesátníkovi, který přece opravdu za nic nemohl. „Co jsme čekali? Že se polepší? Že se půjde léčit? Tři roky tady píšu, že je psychopat, vy píšete čtyři roky, že je psychopat, tak proč by se teď neměl chovat jako psychopat?“
„Tohle mu přece nemůže projít! Musíme ho zastavit! Napíšu telegram,“ rozohnil se velvyslanec a K. se téměř rozesmál.
„Já už ten svůj napsal. Myslíte, že ho to zastaví?“
„Tak jsem to nemyslel,“ bránil se bělovlasý muž v brýlích s tlustými skly a s trochu nepřítomným výrazem roztržitého profesora. „Ministr bude potřebovat podklady pro GAERC a GAERC tomu vrahounovi dá co proto! Měli jsme to udělat už dávno. Evropa si tohle líbit nenechá, to vám zaručuju!“
A kolik má papež divizí? vzpomněl si K. na nesmrtelný výrok Josefa Visarionoviče. Nahlas však řekl: „Doufám, že máte pravdu.“
Velvyslanec si odkašlal. „Vím, že se to teď nehodí, a asi to všechno zruším, ale původně jsem za vámi chtěl zajít kvůli něčemu jinému. Vlastně bych tam asi měl jít, je to na univerzitě, od studentů a profesorů se toho můžu spoustu dozvědět, mám tam kontakty, jaké má málokdo.“
„Nepochybně,“ neodpustil si K., ale nemyslel to tak zle, jak to znělo. „Chápejte, je to sympozium o fonetice staroslověnštiny, jedné z mála oblastí, v kterých je jejich výzkum na světové úrovni, a já se tím zabýval patnáct let.“
„Pane velvyslanče, máte pravdu, určitě byste tam měl jít.“ Neměl žádný důvod toho člověka trápit a nejeden důvod se před ním stydět, ale nemohl si pomoct. Jedinou alternativou bylo mrštit těžkým popelníkem z brouseného skla do televizní obrazovky, kterou by musel zaplatit a kromě toho ji potřeboval.
„No víte, vlastně jsem vás chtěl poprosit, tedy nechci z toho dělat zvyklost, ale kdybyste výjimečně mohl…“
„Sám tohle potřebuju trochu vydýchat,“ ukázal K. neurčitě směrem k televizi. „Rád Buddyho vezmu.“
„To jste opravdu moc hodný. Ono to asi bude trvat trochu déle, vrátím se až večer, ale moje paní bude určitě doma, až toho budete mít s Buddym dost. Ráda vás uvidí.“
K. přikývl a opět si nasadil sluchátka na uši. Pá-vum, pá-vum, doznívaly zvuky Milesovy trubky, když se na obrazovce opět objevila nalaminovaná blondýna. A co má být?

„Stýská se vám?“ Bezděčně přikývl, přestože té otázce dost dobře nerozuměl. Stýská po čem, po kom? Po Minsku, po práci, po X., po velvyslancově ženě, po Buddym, po Doře, po paní Junové, po mámě, po tátovi, po mládí? „Po kom?“
„Tak vůbec,“ odpověděl po pravdě. V té polozmrzlé zemi pod vládou monomanického kolchozníka, kde jaro znamenalo moře bahna, léto mraky komárů a zima bělošedou bezútěšnost, kde jenom podzim náhle explodoval v barvách listů bříz, olší a buků a kde lidé bojovali o holé živobytí jak zvířata, si stýskal pořád, po troše tepla, po záblesku barvy, po zlomku citu.
„Proč jste neměli děti?“ zeptala se dívka. Z obvyklých důvodů. Nejdřív neměli spěch, potom čas a nakonec chuť. Zkonzumovali svoje manželství alespoň rok před tím, než se objevil Juna, a to tak důkladně, že jim kromě papíru zbyl jenom vzájemný respekt, a nakonec ani ten ne. Někdy to měl chuť přičítat pádu komunismu, který je tak dlouho držel pohromadě na stejném místě, ve stejném bytě, ve stejném vzdoru. Najednou se všechno změnilo, otevřelo a promíchalo, až nezbylo nic. „Nevím. Nestihli jsme to.“

Можливо, йдеться про єдине очевидне свідчення, яке демонструє доказ прямої участі П. у вчорашній бійні. Наступний наказ, каже Х., стосувався знищення всієї документації про розгін та розстріл, в тому числі записів телефонних розмов і радіозв›язку на штабному та оперативному рівнях.
Білоруська опозиція перебуває в стані шоку. Після розстрілу трьох із п›яти лідерів опозиційних партій, решта двоє, Владзімір Шушканіч та Богдан Плэх, сховалися у підпіллі. Профспілковий лідер Грігорій Гончар переховується у посольстві Німеччини в Мінську і попросив тут притулку.
Більшість європейських дипломатів серйозно стурбовані, навіть російська дипломатія либонь розчарована тупістю свого клієнта. Посол Алєксандров відправився відразу ж після інциденту до Москви, і російські дипломати уникнули присутності на вчорашньому прийомі з нагоди візиту міністра закордонних справ Ірану. Один російський дипломат, регулярний відвідувач нічного клубу «Ніночка», виразився про найвищого представника дружньої держави, як про «хуя». Новому російському президентові Воронєнкові, який, незважаючи на суперечливі висловлювання, поки що уникав подальшого охолодження відносин між Росією і Заходом, які були значно пошкоджені за його попередників, божевілля П. не може бути вигідним. К.
МІНСЬК КІНЕЦЬ

«Ви це бачили?» Посол стояв у дверях офісу і без розуміння витріщав очі на екран. «Ну це ж неможливо!»
«Ну то й що?» – гаркнув К., і люто зірвав навушники з вух. Одразу ж пошкодував про цей неналежний випад щодо ввічливого й пристойного, хоча трохи поплутаного шістдесятирічного пана, який дійсно був ні при чому. «Чого ми чекали? Що він стане кращим? Що він піде лікуватися? Три роки я тут пишу, що він – психопат, Ви пишете вже чотири роки, що він – психопат, то чому б зараз йому не вести себе так, як і належить психопатові?»
«Але це не може йому зійти з рук! Ми повинні зупинити його! Я напишу телеграму», – розійшовся пан посол, а К. і мало не розсміявся.
«Я вже свою написав. Ви думаєте, що він зупиниться?»
«Я не це мав на увазі», – оборонявся сивочолий чоловік в окулярах із товстими лінзами і трохи відсутнім виразом неуважного професора. «Міністрові потрібні будуть документи для ҐАЕРЦ[3], і ҐАЕРЦ цьому головорізові уріже так, як заслужив! Ми вже давно це мали вчинити. Європа це не потерпить, я це Вам гарантую!»
«А скільки дивізій у Папи?!», – згадав К. безсмертний вислів Йосипа Віссаріоновича. Але вголос сказав: «Сподіваюся, Ви маєте рацію».
Посол відкашлявся. «Я знаю, зараз це не дуже вписується в ситуацію, і, напевно, я все це скасую, але я до вас хотів зайти з іншого приводу. Власне, я повинен, напевно, туди йти, це в університеті, від студентів і викладачів я можу дізнатися багато чого, маю контакти, які є у небагатьох».
«Без сумніву», – іронізував К., але насправді не думав так погано, як це прозвучало.
«Розумієте, це симпозіум із фонетики старослов›янської мови, одна з небагатьох сфер, в яких їхні дослідження мають світовий рівень, а я цим займався протягом п›ятнадцяти років».
«Пане посол, звісно, Ви маєте рацію, маєте піти туди». У нього

[3] ҐАЕРЦ (з англ. GAERC – General Affairs and External Relations Council) – Рада із загальних питань та зовнішніх відносин ЄС, існувала до свого розділення на дві Ради після прийняття Лісабонського договору у 2009 році.

„Chtěl byste mít děti?“
„Ptáte se moc abstraktně,“ napomenul ji. „Kontext je všechno. Mít děti s kým, vychovávat kde, za jakých okolností, s jakou budoucností? Nic konkrétního nevidím, už jsem asi moc starý.“ Jenže věděl, že lže. V nekonečné severské noci, když přecházel sem a tam kolem knihovny, namátkou vytahoval knihy z regálů, nahlížel do nich a zase je vracel zpátky, někdy zatoužil otevřít dveře do vedlejšího pokojíku, urovnat pokrývky a pohladit ještě nezrazenou dětskou tvář. Ale v pokojíku měl jenom prázdné kufry a rotoped, na kterém si podobné myšlenky vyháněl s pomocí J. J. Calea z hlavy.
„Píšete ještě?“ dotkla se bolavého místa. Psal pořád, to ano. Za třicet let se propracoval z nadějného mladého básníka přes jednoho z méně známých samizdatových autorů až ke spisovateli telegramů, které četl jen velmi omezený okruh lidí a které zajímaly okruh ještě omezenější.
Psát. Těžko mohla vědět, jakou ránu otevřela. Vyrůstal v domě plném knih. Mluvilo se v něm jen o literatuře a o dětech, protože buď nebylo o čem jiném mluvit, anebo to bylo příliš nebezpečné. František Halas byl jeho sestře za kmotra a byl by šel za kmotra i jemu, až na to, že když se narodil, byl Halas už mrtvý, zemi vládli komunisté a rodiče ho nedali pokřtít. Karel Konrád mu říkal Buntíku v narážce na jeho vzpurnou povahu a vzpouru na lodi Bounty a Laco Novomeský ho choval na klíně. Marie Majerová si ho se sestrou půjčovala jako talisman, kdykoli měla chuť nechat se hostit pečínkami, bažanty a mísami dortů od kladenských proletářů, ale nikdy mu nedala nic k jídlu. Na pohřbu Vítězslava Nezvala ho chtěl za každou cenu chovat ministr Václav Kopecký, jenže páchl alkoholem a česnekem a K. se mu brzy vytrhl a prchl.
Psaní literatury či psaní o psaní, anebo alespoň mluvení o psaní se u nich doma považovalo za jedinou smysluplnou, užitečnou a perspektivní činnost. Na životní úrovni rodiny se to moc neprojevovalo, rodiče se neustále hádali o peníze, a i když vždycky měli co jíst, nebyla to strava ani bohatá, ani pestrá, což platilo v padesátých letech pro většinu rodin. Zato se každý týden na jídelním stole objevila hromádka právě vydaných knih, vonících po knihtisku a knihařském klihu. Ten večer otec nekřičel ani nemlátil dveřmi a v rodině zavládl pokoj téměř vánoční. Každý se zmocnil části čerstvého úlovku a ukryl se s ní do vlastního koutku, aby pak mohli všichni společně rozebírat, kritizovat a zatracovat nešťastného autora a jeho dílo.
Psaní a život v literatuře byly nejvyšší formou bytí, něčím, nač každý aspiruje, ale co je dopřáno jen vyvoleným. Napsat knihu se považovalo za téměř samozřejmou povinnost, od níž jsou osvobozeni jen nešťastníci trpící nějakou formou mentální zaostalosti či dysgrafické poruchy. Publikovat román znamenalo zanechat světu trvalou hodnotu, díky níž teprve nabýval život smyslu. Vydat výjimečnou sbírku básní se pak rovnalo výstupu na Olymp, dosažení nejvyššího cíle, jaký si může smrtelník klást. Podle těchto kritérií dospěl K. jen někam do první třetiny cesty, a tam beznadějně uvízl.
„Jen úředně,“ odpověděl. „Vždycky jsem psal absurditky, anebo jsem si to aspoň myslel. Ve skutečnosti je život tak absurdní, že na to prostě nemám.
V Bělorusku jsme se snažili pomoct deseti milionům lidí ke svobodě a slušnému životu, alespoň takovému, jaký máme my. Místo toho jsme jich pár stovek pomohli zabít a ti ostatní teď pochodují v ulicích a demonstrují proti imperialistickému vměšování Západu do běloruských záležitostí. Pavlušenka je mrtvý a teď v té zemi vládne člověk, který se pár měsíců tvářil jako demokrat, ale nakonec se projevil jako kágébácký Velkorus, šovinista a xenofob.“
„Ale za to my přece nemůžeme. Ti lidé demonstrovali spontánně, sami chtěli svobodu, sami chtěli naši pomoc. Věděli, co dělají.“
„Ne, nevěděli, protože aby člověk věděл, co dělá, musí mít správné informace, a oni správné informace neměli. Mysleli si, že Minsk je Praha, anebo alespoň Kyjev. Nevěděli, tak jako si to nikdo nepři-

не було ніяких підстав завдавати неприємностей цій людині, і не одну причину соромитися перед ним, але він не міг собі допомогти. Єдиною альтернативою було жбурити важкою кришталевою попільничкою прямісінько в екран телевізора. Але тоді б йому довелося заплатити відшкодування, і, крім того, цей телевізор йому був ще потрібен.
«Ну, знаєте, насправді, я хотів би попросити Вас, тобто, не хочу це перетворювати у звичку, але, чи не могли б Ви випадково…»
«Звісно, мені також потрібно подихати», – невизначено кивнув К. у напрямі телевізора. «І задоволенням візьму Бадді».
«Ви дійсно добра душа. Займе це, певно, трохи більше часу, я повернуся аж ввечері, але моя дружина, безумовно, буде вдома, коли Ви з Бадді нагуляєтеся. Вона також рада буде Вас бачити».
К. кивнув, і знову натяг навушники на вуха. Па-вум, па-вум, відлунювалися звуки труби Майлса[4], коли на екрані знову з'явилася наламінована блондинка [*журналістка – РЕД.*]. Ну то й що?

«Сумуєте?» Він мимоволі кивнув, хоча не дуже добре зрозумів питання. За ким сумувати, за чим? За Мінськом, за місцем роботи, за Ікс., за дружиною посла, за Бадді, за Дорою, за пані Юновою, за мамою, за татом, за юністю? «За ким?»
«Ну так, взагалі-то», – щиро відповів він. У тій напіввідмороженій країні під владою закомплексовано-одноосібного колгоспника, де весна означала море бруду, літо – хмари комарів, а зима – біло-сіру похмурість, де тільки осінь зненацька вибухала кольорами березового, вільхового та букового листя, і де люди боролися за голе існування, немов тварини, він сумував весь час… За крихтою тепла, за іскоркою кольору, за шматочком емоцій.
«Чому Ви не мали дітей?» – запитала дівчина. Зі зрозумілих причин. Спочатку нікуди не поспішав, потім не мав часу, а зрештою не мав вже й бажання. Спожили свій шлюб щонайменше за рік до того, ніж з»явився Юна, причому так ґрунтовно, що у них, окрім паперів, залишилася тільки взаємоповага, а насамкінець ані тої вже не зосталося. Він часом хотів звалити провину за все це на розпад комунізму, який так довго тримав їх поруч у тому самому місці, в тій самій квартирі, у тій самій упертості. І раптом все це змінилося, відкрилося і перемішалося, доки не залишилося нічого. «Не знаю… Ми просто не встигли».
«А Ви хочете мати дітей?»
«Ви запитуєте надто абстрактно», – застеріг він. «Контекст – це все. Мати дітей – із ким, виховувати – де, за яких обставин, з яким майбутнім? Я не бачу нічого конкретного, я, напевно, занадто старий». Знав, що бреше. У нескінченну північну ніч, коли він ходив туди-сюди навколо бібліотеки, навмання тягнув книги з полиць, вдивляючись у них і повертаючи їх назад, нерідко хотів відчинити двері до сусідньої кімнатки, поправити ковдру і погладити ще таке невинне дитяче обличчя. Але у тій кімнаті він мав тільки порожні валізи і велосипед, на якому виганяв з голови подібні думки за допомогою Дж. Дж. Кейла[5].
«Ви ще пишете?» – доторкнулася вона болючого місця. Він писав весь час, це так. За тридцять років пройшов шлях від перспективного молодого поета крізь одного із маловідомих самвидавівських авторів аж до писаря телеграм, які читало дуже обмежене коло людей і якими цікавилося коло ще більш обмежене. Писати. Звідки їй було знати, яку рану вона відкрила?.. Він ви-

[4] Майлз Девіс (1926-1991) – американський джазовий музикант.

[5] Джей Джей Кейл (1938-2013) – американський вокаліст, гітарист, композитор та автор текстів.

Обкладинка першого видання (2008) книги «Охолодження» під псевдо Даніел Волф

pustí, že Minsk je prdel světa, která nejenže nestojí za krev jediného pomořanského granátníka, ale ani za rezoluci Rady bezpečnosti. Nevěděli, že Bělorusko je gubernie, dlouhá léta spravovaná neschopným a posedlým gubernátorem, ale tak jako tak gubernie, která nemá nárok. Který lidskoprávní idiot jim nakukal, že se můžou ucházet o členství v Unii nebo v NATO? Vstane někdo v Radě Evropy a řekne ‚Máme na rukou krev?' Leda tak houby."

„Zodpovědnost máme, v tom máte pravdu. Právě proto Unie i Spojené státy zavedly sankce, proto si Voroněnko bude muset dávat velký pozor, nebo na to doplatí."

„Ještě mi budete muset říct jak. S devizovými rezervami, které mají, a s cenami ropy, jaké pořád ještě jsou, nás má na háku a ví to. Kdybychom Pavlušenkovi ty bastardy disidenty udávali, aby je moh snadněj zavírat do vězení, byli bysme pomohli jim i jemu a všem ostatním Bělorusům taky. Mohli být naživu, ožírat si hlavy vodkou nebo čuchat lepidlo a nadávat na poměry."

„Záleží vám vůbec na něčem, anebo už jste úplný cynik?" zeptala se ostře.

„Jestli být úplný cynik znamená neposílat lidi na smrt, tak jsem úplný cynik. Svoboda je nádherná věc, ale jenom když si ji můžete užít. Svoboda je na hovno, když je člověk mrtvý."

„V listopadu jste nic takového vy ani vaši kamarádi neříkali. Kdyby

ростав переповненому книгами будинку. У ньому говорилося лишень про літературу та про дітей, бо або не було більш про що говорити, або інші теми були б занадто небезпечними. Франтішек Галас[6] був хрещеним батьком його сестри, став би і його хрещеним батьком, якби не помер ще перед його народженням. Країною тоді вже правили комуністи, і батьки його не охрестили. Карел Конрад[7] називав його «Бунтіком» з натяком на його бунтівний характер і заколот на човні «Баунті», а Лацо Новомеський[8] гойдав його на колінах. Марія Майєрова[9] його із сестрою позичала, мов талісман, щойно хотіла пригощатися смаженим м›ясом, фазанами чи мисками тортів від кладенських пролетарів, але ніколи не дала йому що-небудь поїсти. На похоронах Вітєзвала Незвала[10] з ним за всяку ціну хотів погратися міністр Вацлав Копецки[11], але від того тхнуло спиртом і часником, і К. невдовзі вирвався від нього і втік.

Красне письменство або писання чи принаймні розмови про писання у них вдома вважалися єдиною значущою, корисною і перспективною діяльністю. На рівні життя сім›ї це не надто проявлялося: батьки постійно сперечалися про гроші. І хоча вони завжди мали що їсти, ця страва не була ні багатою, ні різноманітною, але це у п›ятдесятих роках для більшості сімей було звичайним явищем. Однак щотижня на обідньому столі з'являлася купа щойно виданих книжок, які пахнули друкарською фарбою і палітурним клеєм. У той же вечір батько ані не кричав, ані не гримав дверми, а у сім'ї панував майже різдвяний спокій. Кожен похапцем забирав частину свіжого улову і ховався з ним до свого кутка, щоб потім всі разом могли все обговорювати, критикувати і засуджувати нещасного автора і його твір. Писання і життя в літературі були найвищою формою буття, чимось таким, чого прагне кожен, але на що можуть спромогтися лише обрані. Написати книгу вважалося майже очевидним зобов›язанням, від якого звільняються тільки невдахи з розумовою відсталістю або дисграфією. Опублікувати роман – означало залишити для світу неминущу цінність, завдяки якій життя отримувало сенс. Видати винятковий збірник віршів вважалося виходом на Олімп, досягнення основної мети, якої тільки й може прагнути простий смертний. За цими критеріями К. досяг тільки першої третини шляху, і безнадійно там застряг.

«Тільки офіційно», – сказав він. «Я завжди писав абсурдні оповіданнячка, принаймні я так думав. Насправді життя настільки абсурдне, що я просто не маю на це сил.

У Білорусі ми намагалися допомогти десятьом мільйонам людей досягти свободи і гідного життя, хоча б такого, яке маємо ми. Замість цього ми тільки допомогли вбити кілька сотень із них, а інші нині марширують вулицями і демонструють проти імперіалістичного втручання Заходу у справи Білорусі. Павлюшенко – мертвий, і тепер країною керує людина, яка виглядала кілька місяців демократом, але в кінцевому рахунку виявилася істинно кагебістським великоросом, шовіністом та ксенофобом».

«Але ми у цьому не винуваті. Ці люди демонстрували спонтанно, самі хотіли свободи, самі хотіли нашої допомоги. Вони знали, що роблять».

---

6 Франтішек Галас (1901-1949) – чеський поет.

7 Карел Конрад (1899-1971) – чеський поет та журналіст.

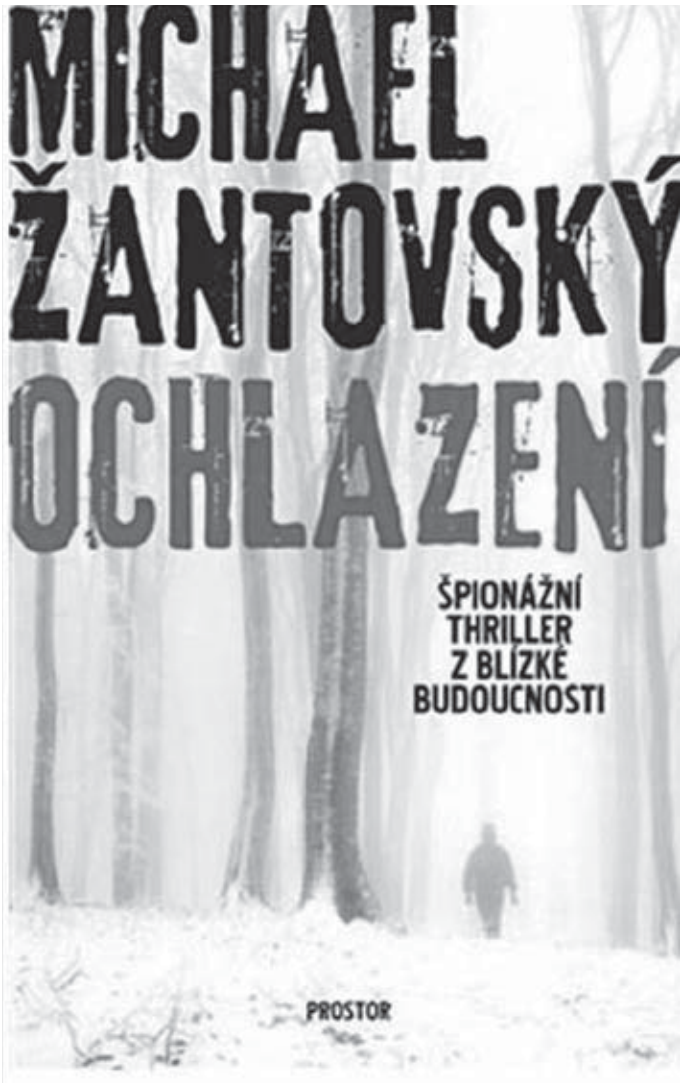
8 Лацо Новомески (1904-1976) – словацький комуністичний політик, поет, публіцист.

9 Марія Майєрова (Маріе Бартошова) (1882-1967) – чеська письменниця, комуністична журналістка.

10 Вітєзвал Незвал (1900-1958) – чеський поет, письменник, перекладач.

11 Вацлав Копецки (1897-1961) – чеський комуністичний журналіст, політик, міністр інформації та культури.

byl tenkrát dal Vacek rozkaz, dopadlo by to možná stejně. A vy byste byli buď mrtví, anebo byste měli na rukou krev."
„Možná. Jenže člověk se může rozhodovat jenom sám za sebe, nikdy za ty druhé. A kromě toho, my jsme měli o těch druhých docela přesnou představu. Byli to prostatičtí, zkorumpovaní, vychlastaní páprdové, kteří už nevěřili ničemu a neměli za co bojovat, kromě práva nakupovat chlast ve vládních obchodech. My jsme se neposrali strachy jenom proto, že jsme věděli, že oni se poserou dřív."
Dívala se na něj dál, skoro nevěřícně, možná i trochu zklamaně.
„Četla jste moje telegramy? Asi četla, protože jinak byste tady nebyla a nekladla mi tyhle stupidní otázky. Takže víte, že jsem varoval, že to skončí masakrem. Ti hoši z Východu mají totiž pořád za co bojovat. Na Lenina už sice nevěří, ale na matičku Rus ano, a na zkaženost Západu a taky na všechnu tu ropu a plyn, co mají pod prdelí."
„Mluví z vás zklamání," řekla. „Nevěřím vám."
„Víte, záleží mi pořád na stejných věcech, vlastně na jediné. Aby mohl člověk ráno vstát, uvařit si kafe, podívat se do zrcadla a nepoblít se. Ale jak se člověk může podívat do zrcadla, když má na rukou krev?

Обкладинка другого (2016), дещо виправленого, видання книги

«Ні, не знали. Тому що для того, щоб людина знала, що вона робить, вона повинна мати правильну інформацію, а вони не мали правильної інформації. Вони думали, що Мінськ – це Прага чи принаймні Київ. Вони не знали, і не хотіли визнавати, що Мінськ – це дупа світу, яка не тільки не варта крові хоча б одного померанського[12] гранатометника, але навіть резолюції Ради Безпеки. Вони не знали, що Білорусь – це губернія, безправна провінція, яка багато років адмініструвалася некомпетентним і одержимим губернатором. Який ідіотичний експерт з прав людини розказав їм, що вони можуть подати заявку на членство в Європейському Союзі чи у НАТО? Чи хтось встане в Раді Європи, і скаже «У нас кров на руках?» Ага, зараз, щойно попрасую шнурки».
«Відповідальність у нас є, тут Ви маєте рацію. Саме тому ЄС і США запровадили санкції, тому Вороненку доведеться бути дуже обережним, інакше постраждає».
«Ще Ви повинні сказати мені, як? З валютними резервами, які у нього є, і дотеперішніми цінами на нафту, – він тримає нас на гачку і знає це. Якщо б ми віддавали Павлюшенку ту дисидентську наволоч, щоб він міг легше її ув'язнювати, ми б допомогли і їм, і йому, і решті білорусів теж. Вони могли б бути живими, напиватися горілкою до самісіньких риз або клей нюхати і скаржитися на життя».
«Ви хоч чимось ще переймаєтеся чи вже стали закінченим циніком?», – різко перепитала вона.
«Якщо бути закінченим циніком означає не посилати людей на смерть, то так, я – закінчений цинік. Свобода – це чудова річ, але тільки якщо Ви можете скористатися нею. Свобода – до сраки, коли людина вже мертва».
«У листопаді нічого такого ані Ви, ані Ваші друзі не казали. Якби тоді Вацек віддав наказ, сталося б, мабуть, те саме… І Ви були б або мертвими, або у вас була б кров на руках».
«Може бути. Але людина може вирішувати тільки сама за себе, а не за інших. І, крім того, ми мали про тих інших досить точне уявлення. Це були хворі на простату, корумповані, завжди бухі старі пердуни, які вже не вірили ні у що і не мали за що боротися, окрім права купувати випивку в державних магазинах. Ми не наклали в штани тільки тому, що знали, що вони задрипаються раніше».
Вона дивилася на нього далі й далі, майже не вірячи своїм очам, може й навіть трохи розчаровано.
«Ви читали мої телеграми? Мабуть, читали, інакше б тут зараз не сиділи і не ставили мені оці дурні запитання. Отже, Ви знаєте, що я попереджав, що це закінчиться кровопролиттям. Ті хлопці зі Сходу завжди мають за що боротися. У Леніна вже не вірять, але у Матушку Росію – так, у зіпсованість Заходу, а також у всю ту нафту і газ, які знаходяться у них під дупою».
«У вас говорить розчарування, – сказала вона. – Я Вам не вірю».
«Ви знаєте, для мене все ще важливі ті самі речі… Точніше, одна. Щоб людина могла встати вранці, зварити собі каву, подивитися в дзеркало і не обригатися. Але як людина може дивитися в дзеркало, якщо має кров на руках?»

Робочий переклад уривків та коментарі до тексту:
Олекса Лівінський

[12] Померанія (з нім. Pommen, пол. Pomorze) – історичний край на межі Польщі й Німеччини, омивається Балтійським морем.

MD ELEKTRONIK

Přijďte k nám pracovat!

Hledáme právě Vás!

Jsme přední výrobce kabelových propojek – naše výrobky najdete ve více než 200 modelech automobilů všech světových značek. V Chotěšově u Plzně zaměstnáváme více než 3000 zaměstnanců.

HLEDÁME ŠIKOVNÉ PRACOVNÍKY NA POZICE

- dělník/-ce v elektrotechnice
- seřizovač/mechanik (M/Ž)

Dělník/-ce – mzda po zapracování
22 500 – 24 000 Kč/měs.brutto

Seřizovač/-ka – mzda po zapracování
29 000 – 31 000 Kč/měs.brutto

Hledáte práci v sedě v čistém pracovním prostředí?

- Rozmanitá náplň práce, individuální možnost rozvoje
- Smlouva na dobu neurčitou + 25 dní dovolené
- Benefit program na sport, kulturu, vzdělávání a rekreaci
- 13. mzda
- Bonusy k životním i pracovním jubileím
- Pravidelné navyšování mezd, nadprůměrné výdělky
- Závodní stravování a firemní doprava ze směru: Plzeň, Horšovský Týn, Stříbro, Přeštice

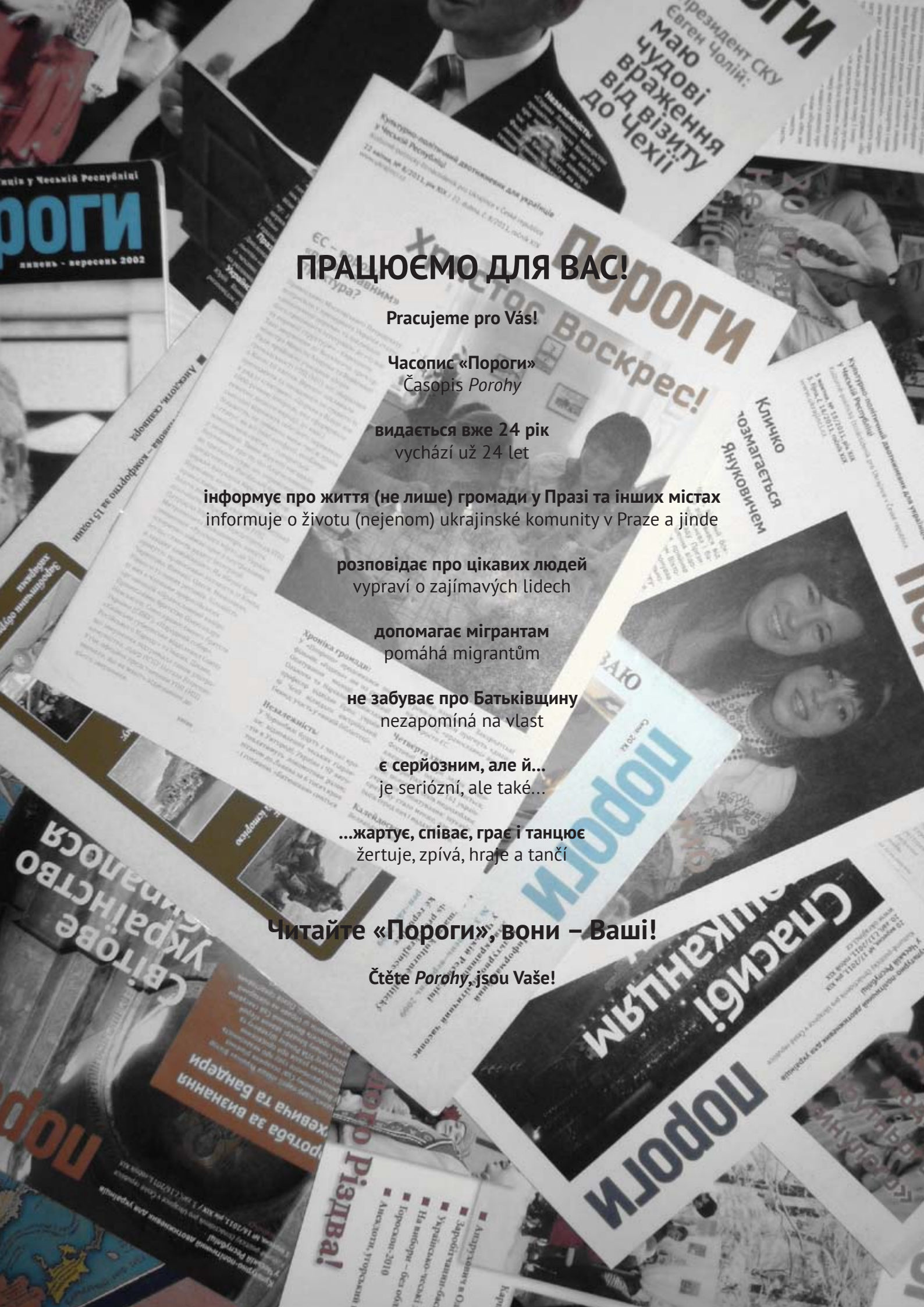
VÍCE INFORMACÍ NA PERSONÁLNÍM ODDĚLENÍ:

Zavolejte nám: **377 198 999,** E-mail: **nabor@md-elektronik.cz**

Nebo nás navštivte osobně na adrese: **Dobřanská 629, 332 14 Chotěšov**

www.md-elektronik.de

LinkedIn

ПРАЦЮЄМО ДЛЯ ВАС!

Pracujeme pro Vás!

Часопис «Пороги»
Časopis *Porohy*

видається вже 24 рік
vychází už 24 let

інформує про життя (не лише) громади у Празі та інших містах
informuje o životu (nejenom) ukrajinské komunity v Praze a jinde

розповідає про цікавих людей
vypraví o zajímavých lidech

допомагає мігрантам
pomáhá migrantům

не забуває про Батьківщину
nezapomíná na vlast

є серйозним, але й...
je seriózní, ale také...

...жартує, співає, грає і танцює
žertuje, zpívá, hraje a tančí

Читайте «Пороги», вони – Ваші!

Čtěte *Porohy*, jsou Vaše!